

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası

Fakültə: Fiziki tərbiyə və çağırışa qədərki hazırlıq
Kafedra: İdmanın oyun növləri

Əlyazması hüququnda

Sahil Seymur oğlu Nuriyev

“Uşaq futbolçuların (8-9 yaşlı) texniki-taktiki hazırlıqlarının modelləşdirilməsinin
tədqiqi”

Magistr dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş

D İ S S E R T A S İ Y A

İxtisasın şifri və adı – 060802 Bədən tərbiyəsi və idman

İxtisaslaşma – İdman məşqinin nəzəriyyəsi və metodikası

Elmi rəhbər: Dosent Əliyev İ.S.

Elmi məsləhətçi: Dosent İbrahimli A.M.

Bakı – 2022

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ.....	3
FƏSİL 1. 8-9 YAŞLI FUTBOLÇULARIN TƏLİM PROSESİNİN TƏŞKİLİ.....	6
1.1. Gənc futbolçuların hazırlanmasının ümumi anlayışları.....	6
1.2. 8-9 yaşlı gənc futbolçuların texniki və taktiki hazırlıq modelinin təsviri.....	15
1.3. Futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin təmin edilməsi vasitələri.....	24
Birinci fəsil üzrə nəticələr.....	31
FƏSİL 2. FUTBOLDA 8-9 YAŞLI GƏNC FUTBOLÇULARIN TAKTİKİ VƏ TEXNİKİ HAZIRLIQ MODELİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ ÜÇÜN PEDAQOJİ ŞƏRTLƏRİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNƏ DAİR EKSPERİMENTAL İŞLƏR...36	
2.1 Təcrübə işinin məqsədləri, vəzifələri, məzmunu.....	36
2.2. Futbolda 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin xüsusiyyətləri.....	46
2.3. Tədqiqat nəticələrinin müzakirəsi.....	50
NƏTİCƏLƏR.....	55
TƏKLİFLƏR.....	56
İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT.....	58

GİRİŞ

Futbol dünyada getdikcə daha çox populyarlıq qazanır. İndi dünyanın 200-dən çox ölkəsində bu idman növü kifayət qədər ciddi şəkildə inkişaf etdirilir. Qitə çempionatları, dünya çempionatları, ən güclü klublar üçün beynəlxalq turnirlər keçirilir. Futbol ğlkəmizdə bütün idman növlərindən da çox populyardır. Premyer liqada və I divizyonda 22 peşəkar komanda var. Region və həvəskar liqalarda 50 - dən çox komanda Azərbaycan birinciliyinin üzvüdür.

Futbol bir oyundur. Onun inkişaf istiqaməti məlumdur. V.R. Lobanovski, bütün oyunçuların hərəkət zonalarının genişləndirilməsinin, hərəkət və düşüncənin kollektiv sürətinin artırılmasının, futbolçuların universal bacarığına əsaslanan taktika və strategiyanın dəyişkənliyinin artırılmasının əsas istiqamətlərini adlandırır. Bütün bunlar oyunçuların hazırlanması və seçilməsi prinsiplərini diktə edir. Bu prinsiplərin mahiyyəti - komandanın texniki və taktiki hərəkətlərinin səviyyəsinin uğursuzluğun başladığı işarədən aşağı düşməməsinə zəmanət olaraq etibarlılıq tələbinin ödənilməsidir [22, s. 161].

Futbol mütəxəssislərindən A. V. Petuxov qeyd edir ki, futbol, ayrı –ayrı oyunçuların texnika və taktikası ilə deyil, bir idmançının hazırlığının fərqli cəhətlərinin birləşdiyi bir oyundur. Bu istiqamətdə ilk addım, mürəkkəb bir əməliyyat vəzifəsi olan texniki və taktiki məşqlər və açıq oyunlardan ibarət müxtəlif təlim prosesidir [33, s. 3].

Ədəbiyyat məlumatlarının və peşəkar futbolda iş təcrübəsinin təhlili, futbolda əsas və peşəkar texniki və taktiki hazırlığın müasir metodologiyasında vacib görünən bir sıra müddəaların olduğunu, ancaq fikrimizcə, kifayət qədər dərindən inkişaf etdirilmədiyi qənaətindədir.

Yalnız hücum və müdafiədə taktiki hazırlığın təkmilləşdirilməsinin, futbolda fiziki fəaliyyətin miqyası və parametrlərinin araşdırılmasının bəzi aspektlərinə toxunurlar. Təlimdə istifadə olunan məşqlərin təsnifatına həsr olunmuş işlər var. Fiziki hazırlığın taktiki və geriyyə qarşılıqlı əlaqəsinə təsiri öyrənilir. Taktiki və texniki komponentə daha az diqqət yetirilən funksional hazırlığın artırılması istiqaməti məşhurdur.

Ancaq hər hansı bir araşdırmanın əsas məqsədi həmişə komandanın oyun səmərəliliyini artırmaqdır. Futbolda taktiki və texniki hazırlığın effektivliyinin artırılması üçün yeni vasitələrin hazırlanması məsələsi aktual olaraq qalır və kifayət qədər inkişaf etdirilməmişdir. Müasir futbol çox güclü bir idman növüdür. Hər oyun epizodunda mübarizə daha da gərginləşir, oyunçular üçün meydançada praktiki olaraq passiv vaxt yoxdur.

Oyunun aktiv mərhələləri, hücum hərəkətlərinin müxtəlif formaları və aktiv müdafiə formaları maksimum dərəcədə artır, rəqib qapısına vurulan zərbələrin sayı artır. Bu vəziyyət futbolun özünəməxsusluğu ilə izah olunur və bu tendensiya futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının getdikcə artması lazım olduğuna gətirib çıxarır.

Yuxarıda göstərilənlərin hamısı oyunçuların texnika və taktika baxımından hazırlıq səviyyəsi ilə təlimin bu hissəsində istifadə olunan metodların effektivliyi səviyyəsi arasında ziddiyyət yaratmağa imkan verdi.

Nəticədə, futbolda rəqabət fəaliyyətinin effektivliyini təmin etmək üçün futbolçuların texniki və taktiki hərəkətlərinin effektivliyinin artırılması problemi formalaşdırıldı. Aşkar edilmiş ziddiyyət və formalaşdırılmış problem tədqiqatımızın aktuallığını müəyyən etdi.

Tədqiqatın məqsədi: Futbolda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların texniki-taktiki hazırlıq modelinin işlənilib hazırlanmasıdır.

Tədqiqat obyektı: Futbolda 8-9 yaşlı gənc futbolçuların hazırlanması prosesidir.

Tədqiqat mövzusu: Futbolda 8-9 yaşlı gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsi.

Tədqiqatın vəzifələri:

1. Futbolda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların idman hazırlığının nəzəriyyəsi və praktikasında texniki-taktiki hazırlıq probleminin vəziyyətini öyrənmək.

2. 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin işlənilib hazırlanması və digər vasitələrin müəyyənləşdirilməsi.

3. 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların taktiki-texniki hazırlıq modelinin səmərəliliyinin eksperimental təcrübə ilə müəyyənləşdirilməsi.

Araşdırmanın hipotezi olaraq, 8-9 yaş arası uşaq futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlıq modellərinin istifadəsinin məşq prosesinin effektivliyini artıracağı ehtimal edilir.

Tədqiqatın nəzəri əhəmiyyəti. Mövcud elmi inkişafı əsasında, futbolda 8-9 yaş arası idmançıların taktiki və texniki hazırlığının təkmilləşdirilməsi prosesi haqqında fikir genişləndirilmişdir.

Praktik əhəmiyyəti modelləşdirmənin istifadəsinin taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin artmasına və futbolda 8-9 yaş arası idmançıların məşq prosesinin effektivliyinə töhfə verməsindən ibarətdir.

Tədqiqat bazası; Tədqiqat 2020-2022-ci illərdə üç mərhələdə aparılmışdır. Tədqiqatın ikinci və üçüncü mərhələləri əsasən “Vətən” futbol məktəbinin bazasında aparılmışdır. Dissertasiya işi giriş, iki fəsil, nəticə, təkliflər və istifadə edilən ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Ədəbiyyat araşdırması 51 ədəbiyyat mənbəsinə əsaslanaraq yazılmışdır. İşdə 14 cədvəl verilmişdir.

FƏSİL 1. 8-9 YAŞLI FUTBOLÇULARIN FUTBOLDA TƏLİM PROSESİNİN QURULUŞU

1.1. Gənc futbolçuların hazırlanması haqqında ümumi anlayışlar

Futbolun inkişaf tarixi Dünyanın əksər ölkələrində futbola oxşar oyun mövcud olmuş, lakin futbolun yaranması 26 oktyabr 1863-cü il kimi tarixə daxil olmuşdur. Beynəlxalq miqyasda yarışların təşkili və keçirilməsi üçün vahid bir təşkilatın olması o dövrün zəruri tələbi idi. Odur ki, zamanın tələbinə müvafiq olaraq 21 may 1904-cü ildə Beynəlxalq Futbol Federasiyası (FİFA) Parisdə yaradıldı. Onun əsasını – Fransa, Belçika, Daniya, Niderland, İspaniya, İsveç və İsveçrə ölkələrinin nümayəndələri olmuşlar. İngiltərə isə ancaq iki il sonra FİFA-nın üzvü olmuşdur.

Futbol inkişaf etdikcə dünya birinciliyinin keçirilməsi zərurəti günün tələblərinə çevrilmişdir. 1928-ci ildə Amsterdamda keçirilən Olimpiya oyunlarının keçirildiyi müddətdə Beynəlxalq Futbol İttifaqının (FİFA) konqresində konkret olaraq Dünya birinciliyinin keçirilməsi qəti olaraq qərara alındı və keçiriləcək yerin Uruqvay olması qərarına gəldilər. Beləliklə, futbolun inkişafı üçün geniş imkanlar yarandı və özünün əhatə miqyasının artırmağa başladı. Futbolun daha sürətlə inkişafı Latin Amerikasında XX əsrin birinci yarısına təsadüf edir. 1920-1930 -cu illərdə böyük futbola bənzər, lakin bir qədər dəyişdirilmiş bir oyun məktəblilər və tələbələr arasında populyarlıq qazanmağa başladı. İştirakçıların sayı azaldıldı və oyun daha kiçik bir saytda və ya hətta idman zalında keçirildi. Başlanğıcda, bu yalnız açıq bir oyun idi, amma tədricən ayrı qaydalar formalaşmağa başladı. Yalnız həvəskarların iştirak etdiyi yarışlar keçirilməyə başlandı. Yeni demokratik oyun, daha əlçatan olduğu üçün yoxsullar arasında getdikcə daha çox populyarlıq qazanırdı. Argentina, Braziliya, Uruqvayda ən çox azarkeş qazandı. Mini futbol, salonların ən istedadlı oyunçularının tez-tez hərəkət etdiyi böyük futbol üçün bir növ inkubatora çevrildi.

Latin Amerikasının dünyadakı təsirinin artması, qapalı futbolun bütün dünyada yayılmağa başlamasına kömək etdi. Futzalla ciddi maraqlanan ilk avropalı Avstriyalı Josef Argauer olduğuna inanılır. Bir dəfə braziliyalıları idman salonunda futbol

oynadığını gördü. Oyun ona maraqlı görünürdü. Argauerin təşəbbüsü ilə Vyanada ölkənin aparıcı klublarının oynadığı bir turnir keçirildi. İştirakçılar və tamaşaçılar oyuna böyük maraq göstərdilər və oxşar turnirlər qışda, böyük futbol yarışında ara verildikdə keçirilməyə başladı. Zaman keçdikcə daha çox ölkə oxşar yarışlar təşkil etməyə başladı.

Keçmiş Sovet İttifaqında mini futbol ötən əsrin yetmişinci illərinin əvvəllərində turnirlər səviyyəsində inkişaf etməyə başladı. İlk rəsmi yarış 1974 -cü ildə baş tutdu. Həftəlik "Nedelya" qışda ümumittifaq turniri keçirdi. Sonra yayda SSRİ çempionatında iştirak edən komandalar Lujniki İdman Sarayının ərazisinə daxil oldular. Bu turnirdə qələbəni Moskva "Spartak" ı qazandı. Yeni idman dərhal tamaşaçılar arasında böyük populyarlıq qazandı. Bu yarışmalar hər il keçirilməyə başlandı. Artıq 1975 -ci ildə ilk xarici komanda sovet idmançıları ilə yarışmağa başladı. Bolqarıstanın "Akademik" komandası idi. Turnirin qalibi o vaxt Moskvanın "Lokomotiv" komandası idi.

Növbəti il, 1976 -cı ildə turnir bir neçə mərhələdə keçirildi. Birinci mərhələ Sovet İttifaqının beş şəhərində keçirilən seçim idi. Seçmə mərhələnin nəticələrinə görə, ən yaxşı komandalar finalçı oldu və yalnız öz aralarında deyil, Polşa və Bolqarıstan klubları ilə də yarışdı. Amma əsas mükafat yenə də ruslarda qaldı. Leningrad klubu "Zenit" qazandı.

Hazırlıq növləri; Gənc futbolçuların yetişdirilməsi prosesini nəzərə alsaq, planlaşdırmanın bu vahid prosesin müxtəlif növlərə bölünməsindən istifadə etdiyini görmək olar. Bir qayda olaraq, bu bölmə əsasən özbaşınadır və planlaşdırma prosesini asanlaşdırmaq üçün istifadə olunur.

Futbol və mini-futbol idman məktəbləri üçün proqramlarda gənc futbolçuların aşağıdakı təlim növləri fərqləndirilir: nəzəri, ümumi fiziki, xüsusi fiziki, texniki, taktiki hazırlıq [45, s. 4].

S.N. Andreev futbol texnikasının aşağıdakı təsvirini verir. Texnika, müəyyən bir məqsədə çatmaq üçün müxtəlif kombinasiyalara ehtiyacı olan bir sıra oyun texnikasıdır.

Oyun oynamaq üçün vasitələr texnikadır. Oyunçunun komanda üçün dəyərini xarakterizə edən texnika səviyyəsidir. Buna görə bir futbolçunun çox böyük bir texnika arsenalına sahib olması lazımdır. Bütün vasitələrin tam mənimsənilməsi, bir tərəfdən rəqiblərlə, digər tərəfdən də öz yorğunluğunuzla mübarizə aparmaq lazım olduğu zaman, dəyişən bir mühitdə oyundan səmərəli istifadə etmək bacarığı - bütün bunlar ən yüksək idman nəticəsinə nail olmaq [1, s. 7].

Hər bir oyunçunun dəyərini müəyyən etmək lazım gəldikdə, müəyyən meyarlara görə onların kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərini müəyyən etmək mümkündür. Bunlara daxildir:

1. Kapsam və çox yönlülük, yəni. oyunda istifadə olunan texnikaların ümumi sayı və onların geniş birləşməsi.
2. Oyun problemlərinin optimal həllini təmin edən texnikaların rəşional və səhvsiz tətbiqi ilə xarakterizə olunan səmərəlilik.
3. Etibarlılıq, yüksək səmərəlilik dərəcəsi ilə yerinə yetirilən texnikanın ardıcılığı ilə müəyyən edilir.

N. X Kudryaşev, biomexanika meyarlarına görə, bir futbolçunun bütün texnikasının məqsədəuyğun və sistemləşdirilməli olduğunu qeyd edir. Bütün texniki hərəkətlər daxili və xarici qüvvələrin qarşılıqlı təsirini asanlaşdırmalıdır. Kənardan, cazibə qüvvəsi, dəstəyin reaksiya qüvvəsi, top, düşmən kimi ətraf mühitin xarici qüvvələrinin müqaviməti futbolçuya təsir edir. İdmançının bədəninin də öz kas - iskelet sistemi qüvvələri var, passiv və aktivdir. Bütün bu qüvvələr bir -biri ilə qarşılıqlı əlaqədədir. Və texnika sanki bütün bu qüvvələrin qarşılıqlı təsirinin nəticəsidir [18, s. 65].

Hər bir idmançının hərəkət texnikası bütövlükdə standart texnikanın nümunələrinə uyğun olmalıdır, baxmayaraq ki, texnikanın fərdiləşdirilməsi həmişə mövcuddur və idmançının oyununa orijinallıq bəxş edir. Psixoloji olaraq, hər bir texnika, unikal oyun şəraitində formalaşmış bir motor bacarığının həyata keçirilməsidir.

Texnika, futbolçunun hazırlığının üzvi bir hissəsidir. Hazırlığın bütün hissələrinə təsir göstərir. Texniki hazırlıq və funksionallıq bir -birinə qarşılıqlı təsir göstərir, bir -biri ilə əlaqəlidir. Beləliklə, müxtəlif fiziki keyfiyyətlərin kifayət qədər yüksək inkişafı idmançının daha yaxşı texnika nümayiş etdirməsinə imkan verir. Bunun əks təsiri də var. Texniki bacarığı daha yüksək olan idmançı fiziki keyfiyyətlərini daha effektiv inkişaf etdirə bilər.

Bundan əlavə, texnika və taktika da bir -birinə böyük təsir göstərir. Bir oyunda bir futbolçu vəziyyəti qiymətləndirməli, baş verən hadisələrə uyğun qərarlar verməli, rəqib üçün bəzi təhlükəli vəziyyətlər yaratmalı və özü üçün sərfəlidir.

Futbol texnikasının aşağıdakı təsnifatı var Oyun fəaliyyətinin müxtəlif funksiyalarına görə texnika iki böyük hissəyə bölünür - qapıçının texnikası və sahə oyunçusunun texnikası. Yuxarıdakı bölmələrin hər birində, öz növbəsində, hərəkət texnikasını və top idarə etməsini təsvir edən alt bölmələr var. Həm sahə oyunçularının, həm də qapıçıların hər iki alt bölməsi var. Hər bir alt bölmədə, yalnız bəzi detallarda bir -birindən fərqlənən spesifik texnika və metodlar, habelə onların tətbiq növləri vurğulanır. Futbol texnikasının müxtəlifliyi, çoxlu xarici performans şərtlərindən qaynaqlanır. Mövcud vasitələrin, metodların, variantların və icra texnikalarının təfərrüatları haqqında tam məlumat əldə etmək üçün bunlar sistemləşdirilməlidir. Bu yanaşma tək-cə texnikanın tətbiq seçimini asanlaşdırmır, həm də təcrübəsiz futbolçuların hazırlanmasına kömək edir.

Müxtəlif hazırlıq növlərinin qələbəyə nail olmağa verdiyi töhfələrdən danışarkən, qeyd etmək lazımdır ki, fiziki və texniki hazırlıqda digər bütün amillər bərabərdir, daha müxtəlif və daha geniş taktika komandalardan birinin qələbəsini təmin edir. Taktika nə qədər müxtəlif və çevik olsa, komandanın uğur qazanma ehtimalı o qədər yüksəkdir.

Futbol matçı hücumdan müdafiəyə və əksinə birdən çox keçiddən ibarət olduğu üçün hər komandanın hücum və müdafiə hərəkətlərinin təşkil edilməli olduğu aydındır.

Futbol mütəxəssislərindən olan A. V. Petuxov, taktika ilə komandanın futbolçularının müəyyən bir plana əsasən qarşılıqlı təsirini başa düşməyi təklif edir ki, bu da rəqiblə uğurla mübarizə aparmağa imkan verir. Taktika rəqib üzərində qələbə qazanmağa yönəlmiş oyunçuların fərdi və kollektiv hərəkətlərinin təşkilidir.

Bir komandada, oyunçuların həm hücumda, həm də müdafiədə bərabər uğurla hərəkətlər təşkil edə biləcəyi təqdirdə, taktiki yetkinliyindən danışıla bilərik. Eyni zamanda fərdi taktiki bacarıq komandanın taktiki yetkinliyinin əsasını təşkil edir. Çünki məşqçilərə hazırlanan və təklif olunan hər hansı taktiki sxemlər hələ də ayrı - ayrı oyunçular tərəfindən yerinə yetirilir [18, s. 19].

Texnikanın və taktikanın qarşılıqlı təsiri hər bir oyunçu səviyyəsində özünü göstərir. Hər oyun anında bir futbolçu ötürmə və ya driblinqin məqsədəuyğunluğuna və istifadəsinə qərar verir, hərəkət istiqamətini seçir, təşəbbüsü öz üzərinə götürür və ya tərəfdaşdan istifadə edir - bu onun taktiki düşüncəsidir. Qərar verildikdən sonra texniki bacarıqlarını nümayiş etdirməyin vaxtı gəlir. Beləliklə, texnika taktiki ustalığın əsasını təşkil edir və yalnız yüksək səviyyədə oyunçuya taktiki planları həyata keçirmək imkanı verir. Texnikanın taktikaya tabe olduğunu söyləyə bilərik. Futbolun inkişafının əsas hərəkətverici qüvvəsi hücum və müdafiə arasındakı davamlı mübarizədir, hər iki komponentin təkmilləşdirilməsi bu davamlı prosesdir. Bu öyrənmə və təkmilləşdirmə prosesi davamlıdır. İdmançının məşqinin hansı mərhələsində və hansı hazırlıq səviyyəsində olmasının heç bir əhəmiyyəti yoxdur - texniki bacarıqlarını və taktiki hazırlıqlarını daim təkmilləşdirir.

Taktiki və texniki hazırlıq dəyişən şəraitdə oynamaq texnikasını mənimsəməyə yönəlmiş pedaqoji prosesdir [46, s.36].

Bəzi müəlliflərin ayrılmaz adlandırdıqları daha bir təlim bölməsi var. Bu ad bir futbolçunun bir hərəkətdə eyni anda bir neçə funksiyasından istifadə etdiyini göstərir.

Məsələn, bir oyun məşqi edərkən bir futbolçu eyni anda texnikasını inkişaf etdirir (bir çox dəfə dribling, seçim, fintlər, ötürmələr edir), taktikanı təkmilləşdirir (müxtəlif qrup və komanda qarşılıqlı əlaqələrindən istifadə olunur), fiziki keyfiyyətlər üzərində işləyir (sürətlənir, tullanır, uzun qaçışlar), psixoloji hazırlıq səviyyəsini artırır (qarşıdurmaya girir, yorğunluğu aradan qaldırır).

Futbolçuların xüsusi məşqlərinin məzmununu təhlil edərkən, çoxşaxəli bir diqqətə sahib olduqlarını və ayrılmaz məşq üçün yaxşı bir vasitə kimi xidmət edə bildiklərini görmək olar. Bu vəziyyətdə topla edilən xüsusi məşqlər, müəyyən məşq növlərinə yönəldilmiş dar fokuslu məşqlər sayıla bilər və onlar aşağı tempdə edilməlidir. Nümunə olaraq, topu tabanla yuvarlamaq, bir addımla dribling etmək üçün məşqlər verəcəyik. Bu cür məşqlər edildikdə, idmançının ürək dərəcəsi bir qədər yüksəlir, oyunçuya taktiki vəzifələr verilmir. Bu təlimlərə texniki təlim vasitələri kimi baxmaq olar.

Məşqçi məşq etməyi planlaşdırarkən, idmançının məşqinin hansı mərhələsində olduğunu nəzərə alaraq, bütün məşq növlərini və onların düzgün nisbətini təmin etməlidir.

İdman hazırlığının tipik təhsil və təlim proqramına əsasən, 8-9 yaş arası idmançıların hazırlandığı ilkin hazırlıq mərhələsində sağlamlığın gücləndirilməsi, yaşa və tələblərə uyğun fiziki hazırlıq kimi əsas vəzifələr. Mümkün olan ən böyük motor bacarıqları arsenalını mənimsəyən idman, geniş bir texniki bacarıq bazası qoyaraq, oyun taktikasının əsaslarını mənimsəyir. Hazırlığın ilkin mərhələsi başa çatdıqda, onların hazırlıq səviyyələrini, qabiliyyətlərini, bacarıqlarını və fiziki keyfiyyətlərinin inkişafını ekspert qiymətləndirməsi aparmaq lazımdır.

Cədvəl 1.1. təlim prosesinin müxtəlif mərhələlərində fərqli təlim hazırlıq növlərinin nisbətini göstərir.

Cədvəl 1.1.

Təlim hazırlıq növlərinin mərhələlərə və illərə nisbəti, % 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlığı

Hazırlıq mərhələləri	İnteqral	Texniki	Taktiki	Xüsusi fiziki	Ümumi fiziki	Müsabiqələr	Ümumi
İdman və sağlamlıq	20	45	5		30		100
İlkin təlim	25	40	10	5	15	5	100

Cədvəl 1.1-in ardı

Təlim-məşq mərhələsi	İlkin ixtisaslaşma	30	30	10	10	15	5	100
	Dərin ixtisaslaşma	35	20	10	10	15	10	100
İdman inkişaf mərhələsi		40	15	15	10	5	15	100
İdmançılıq mərhələsi		45	10	10	15	5	15	100

Bundan sonra hər bir uşağın hazırkı qabiliyyətləri və futboldakı nəticələrinin perspektivləri ilə bağlı bir proqnoz verilə bilər. Bütün gələnlər növbəti, təhsil və təlim mərhələsinə yazılır [45, s. 28].

Texniki hazırlığı nəzərə alaraq, bu barədə taktikadan ayrı danışmaq yersizdir, çünki texnologiya taktiki problemlərin həllini təmin edir. Texnika "canlı" olur, yalnız taktiki hərəkətlərdə həyata keçirildikdə oynanılır.

Yuxarıdakı anlayışların qarşılıqlı təsirini başa düşmək üçün bəzi tərifləri aydınlaşdırmaq lazımdır. Xüsusilə, "rəqabət fəaliyyəti", "texniki və taktiki fəaliyyət" və "taktiki və texniki fəaliyyət" anlayışlarına bir qədər aydınlıq gətirmək.

Elə olur ki, kənardan eyni görünən eyni hərəkət, kimin icra etdiyindən asılı olaraq daxili məzmununa görə çox fərqlənir. Çox vaxt müəyyən bir fəaliyyətin - bir hərəkətin və ya əməliyyatın nə olduğunu müəyyən etmək üçün baş verənlərin mahiyyətini başa düşmək lazımdır və yalnız xarici formanı təhlil etmək lazım deyil. Məsələn, topu dribling etmək bir əməliyyat ola bilər. Həyata keçirmə prosesində başqaları ilə birləşdikdə, məsələn, rəqibi tərk etmək, oyun sahəsinin müəyyən bir hissəsində nisbi üstünlük yaratmaq, tərəfdaş üçün boş yer yaratmaq və s. Bunu kimin etdiyindən asılı olaraq bir əməliyyat ola bilər - ifaçının yüksək səviyyəli futbolçu olması halında.

Yəni, yuxarıda təsvir edilən dribling kimi ən sadə hərəkət belə, hazırlığın ən ilkin mərhələsində elementlərin yüksək səviyyədə idarə olunması, hətta qismən texniki və taktiki cəhətdən daha çox bir texnika olacaq. Bir futbolçunun səviyyəsi nə

qədər yüksək olsa, taktiki həyata keçirilmə o qədər əhəmiyyətli olacaq və artıq taktiki və texniki olacaq.

V. A. Uskovun fikrincə, texniki və taktiki hərəkətlər avadanlıqların ayrı -ayrı elementlərinin taktiki kombinasiyalarda həyata keçirilməsi, taktiki və texniki hərəkətlər isə qrup qarşılıqlı fəaliyyət proqramıdır - hər hansı bir texniki elementdən istifadə edərək bir qrup və ya oyunçular komandası tərəfindən yaradılan birləşmələr [44, ilə. 18].

Uzunmüddətli hazırlıq mərhələlərində onu müxtəlif bölmələrə bölmək və hər bölməni həyata keçirmək üçün uyğun vasitələri seçmək məsləhətdir. Taktik və texniki hazırlığı bu baxımdan nəzərdən keçirsək, təlimin bu hissəsinin tədricən keyfiyyətcə mənimsənilməsinə töhfə verə biləcək üç mərhələni ayırmaq metodoloji cəhətdən əsaslandırılmış olar.

İlk mərhələdə ən başlıcası, hərəkətlərin əsasını yaratmaqdır. Mümkün qədər çox olmalı və yalnız kəmiyyət baxımından deyil, həm də keyfiyyət baxımından, yəni mümkün qədər müxtəlif olmalıdır. Bu həm qeyri-spesifik, ümumi hərəkətlərə, həm də ixtisaslaşmış futbola aiddir. Əsas texniki artım, taktiki və texniki bacarıqların daha da inkişaf etdirilməsində həlledici əhəmiyyət kəsb edə bilən yüksək səviyyəli koordinasiya inkişafına gətirilən mümkün qədər çox xüsusi hərəkətlərdir.

İkinci mərhələdə, bir futbolçu oyun vəziyyətində yarana biləcək müxtəlif hərəkətlərdə topa sahib olmaq texnikasına yiyələnməlidir. Bu mərhələdə kompleks vəzifələr yaxşı təsir göstərə bilər.

Bir oyunçu üçüncü mərhələyə keçərkən, diqqəti oyunun mürəkkəb və dəyişkən şəraitində texniki bacarıqları tətbiq etmə bacarığına, topa dəyməzdən əvvəl taktiki qarşılıqlı təsirlər üzərində düşünməyə, taktiki vəziyyətlər yarada bilməyə yönəltməlidir.

İlkin hazırlıq mərhələsində texniki təlimin əsas vəzifəsi təcrübəsiz futbolçuları əsas texnikalarla tanış etməkdir. Bu problemin uğurla həlli, məşğul olanlar arasında futbola davamlı marağın formalaşmasına kömək edir.

Əlbəttə ki, texnologiya məktəbi deyilən texnologiyanın əsaslarını öyrətmənin əvvəlində konsolidasiya edilmədən texniki təlimdəki irəliləyiş ağılaşmazdır. Bunun

üçün məşqlər səylərdə və icra sürətində (maksimum dəyərlərə çatmadan) bəzi dəyişikliklərlə istifadə olunur. Bütün təkrarlamalar müəyyən bir hədəflə həyata keçirilməlidir.

Futbolçuların taktiki fəaliyyəti, tərəfdaş və rəqiblə qarşılıqlı əlaqə zamanı yaranan əməliyyat vəzifələrinin həllidir. Və burada qərar vermək qabiliyyəti böyük əhəmiyyət kəsb edir ki, bu da idmançıların rəqib üzərində qələbə qazanmaq üçün sahib olduqları hərəkətlər arsenalından ən rasional şəkildə istifadə etməyə imkan verir. Nəticə etibarilə, taktiki hazırlıq oyunçular tərəfindən texniki vasitələrdən, xüsusi keyfiyyətlərdən və qabiliyyətlərdən, nəzəri biliklərdən və s ibarətdir.

Taktiki məşq, oyunçuların rəqib üzərində qələbəni təmin etmək üçün bir oyunda fəaliyyətini təşkil etməyin rasional forması olan taktiki hərəkətlərin köməyi ilə oyun şəraitində davamlı dəyişikliklər fonunda texnikanın effektiv tətbiqinə nail olmağa yönəlmiş pedaqoji prosesdir.

Taktiki təhsili yalnız taktiki hərəkətləri öyrətməklə artırmaq kifayət deyildir. Bir futbolçunun oyunda uğurlu hərəkətlərinin əsasını xüsusi keyfiyyətlər və qabiliyyətlər (müşahidə, reaksiya sürəti, düşünmə və s.) və texnikadan çevik istifadə etmək bacarığı təşkil edir. Əslində, taktiki hərəkətlər, futbolçuların düşmənlə tək döyüş şəraitində fərdi, qruplar və komandada hərəkətlərini təşkil etmənin özünəməxsus bir forması olaraq xidmət edir ki, bu da bu prosesdə əldə edilmiş keyfiyyətləri, qabiliyyətləri və bacarıqları ən tam şəkildə həyata keçirməyə imkan verir. təlim seansları. Beləliklə, pedaqoji proses kimi taktiki hazırlığı şərti olaraq bir neçə mərhələyə bölmək olar.

Taktiki hazırlığın ilk mərhələsi uğurlu taktiki hərəkətlərin əsasını təşkil edən şagirdlərdə müəyyən keyfiyyət və qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsinə yönəldilməlidir.

Məlumdur ki, komandanın taktikası ayrı -ayrı oyunçuların ağlabatan fərdi hərəkətlərindən ibarətdir. Bu baxımdan, taktiki hazırlığın fərdiləşdirilməsi təkcə idmanın təkmilləşdirilməsi vasitələrindən biri deyil, həm də taktika tədrisinin birinci mərhələsidir. Yalnız bundan sonra məşqçi qrup və komanda taktikasını öyrətməyə keçməlidir. Başqa sözlə, bir futbolçunun taktiki bacarığının formalaşması prosesində,

qrup və komanda taktikasını təkmilləşdirmək üçün hər bir oyunçunun zehni keyfiyyətlərinin kompleksini öyrətmək və inkişaf etdirmək lazımdır. taktiki hazırlığın vəzifələri. Bu dəyərli keyfiyyətlərin inkişafı üçün ən əlverişli imkanlar 8-11 yaşdır.

V.A. Kuznetsov 8 yaşında nə taktikadan, nə də tərəfdaşlarla hər hansı bir qarşılıqlı əlaqədən söhbət getmədiyini qəti şəkildə bəyan edir. Oyunçuları yalnız bir şeyə yönəltmək lazımdır - topu rəqib qapısına vurmaq və mümkün qədər tez -tez etmək. Bu dövrdə oyunun özü futbol qabiliyyətini və vərdişini, oyuna marağı inkişaf etdirir və bu, ilkin dövrdə əsas vəzifələrdən biridir. Uşaqların oyunda iştirak etmək sevincini əlindən almaq mümkün deyil [19, s. 87].

Futbolçuların 9 il hazırlanması prosesində, VA Kuznetsovun fikrincə, futbolçuların "taktiki savadlılıq" tərbiyəsinə xüsusi yer verilməlidir.

Taktiki hazırlığın məqsədi yeni gələn futbolçuya bilik və bacarıqlar vermək, oyunun dəyişən şəraitində müvəffəqiyyətli fəaliyyətinə kömək edəcək bacarıq və keyfiyyətləri aşılamaqdır. Futbolçuların taktiki bacarığı, oyun zamanı daim və gözlənilmədən yaranan oyun vəziyyətlərini həll etməyin ən təsirli yollarını tapmaq qabiliyyətindədir. Təlimin ilkin mərhələsində, oyunçular yalnız taktikanın əsaslarını mənimsədikdə, məşqçinin əsas vəzifəsi onlara cüt -üçlükdə necə gəzməyi və qarşılıqlı əlaqə qurmağı öyrətməkdir. Bunun üçün təkcə futbol oyunundan deyil, həm də açıq oyunlardan və digər idman oyun və məşqlərindən geniş istifadə etmək lazımdır [19, s. 87].

1.2. 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların texniki və taktiki hazırlıq modelinin təsviri

Bədən tərbiyəsi və idman nəzəriyyəsidəki tədqiqat metodologiyası, digər ümumiləşdirici elmlərdə olduğu kimi, fəlsəfi, ümumi elmi, sahə və xüsusi tədqiqat prinsipləri, yanaşmaları, metodlarının sıx birləşməsi ilə xarakterizə olunur. Elmi fənlərin tərəqqisi, özünəməxsus tədqiqat "aparətini" - elmi bilik vasitələri və metodlarını təkmilləşdirmədən ağılasığmazdır. Bütövlükdə müasir elmə xas olan müxtəlif sahələrinin (sosial və təbiət elmləri, humanitar və "dəqiq", bioloji və texniki

və s.) Qarşılıqlı əlaqəsi və qarşılıqlı əlaqəsi, artan tədqiqat mürəkkəbliyi və buna bənzər tendensiyalar daha çox elmi biliklərin ümumi elmi formalarının və metodlarının formalaşmasına daha çox. Onlar müəyyən bir elm sahəsi ilə məhdudlaşmır, əksinə bütün sahələrdə və ya bir çoxlarında yayılır, çox vaxt fərqli olurlar. Məsələn, sistemli və kibernetik yanaşma, modelləşdirmə və bir sıra başqa idrak üsul və üsullarından bəhs edirik. Bədən tərbiyəsi və idman nəzəriyyəsi üçün, ümumilikdə ümumiləşdirən nəzəri bir intizam olaraq, ümumi elmi integrativ metod və yanaşmalar xüsusi dəyərə malikdir (36; 124; 125).

E.N. Qoqunov qeyd edir ki, təhsil prosesinin təşkilati metodu kimi fəaliyyətin modelləşdirilməsi idmanda təlim və tərbiyə üçün lazım olan metod və vasitələrin səmərəliliyinin (təkmilləşdirilməsinin) və artırılmasının əsasını təşkil edir.

İdmanda istifadə olunan modellər iki əsas qrupa bölünür. Birinci qrupa daxildir: 1) rəqabət fəaliyyətinin strukturunu xarakterizə edən modellər; 2) idmançının fiziki performansının müxtəlif aspektlərini xarakterizə edən modellər; 3) müəyyən bir idman səviyyəsinə çatmağı təmin edən orqanizmin morfoloji xüsusiyyətlərini və fərdi funksional sistemlərin imkanlarını əks etdirən morfofunksional modellər.

İkinci qrupa hazırlıq dövrlərinin modelləri daxildir. Bunlar uzunmüddətli proseslərin təsvirləri və ya il ərzində hər hansı bir dövr, mezo və mikrosikl modelləri ola bilər; təlim seanslarının modelləri və onların hissələri; fərdi təlim məşqlərinin modelləri və onların kompleksləri.

Təlim və rəqabət fəaliyyəti praktikasında istifadə olunan modelləri üç səviyyəyə bölmək olar: ümumiləşdirilmiş, qrup və fərdi.

Futbolda 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelini hazırlayarkən, iştirak edənlərin yaş xüsusiyyətlərini, idman məktəbinin təşkilati quruluşunu, təlim proqramlarının mövcudluğunu və bu cür təlimin effektivliyinə müxtəlif komponentlərin təsirini öyrənmək.

Futbolçuların idrak üslublarından asılı olaraq performans Taktiki-texniki hazırlığın modelləşdirilməsi prosesini nəzərə alsaq, futbolçuların koqnitiv üslublarından asılı olaraq performanslarını öyrənmək lazım gəlir.

Bilişsel üslub (Latıncadan *kognitio* - bilik və yunan *stylos* - yazmaq üçün hərfi bir çubuq), fərqli insanların məlumatı necə qavramasının, yadda saxlamasının və ya problemlərin həll yollarının sabit xüsusiyyətlərinə istinad etmək üçün koqnitiv psixologiyada istifadə olunan bir termdir.

Ədəbiyyatda ən çox 10-15 idrak üslubu nəzərdən keçirilir (bir çoxlarının bir-biri ilə açıq şəkildə əlaqəli olduğu və terminologiyadakı fərq müxtəlif müəlliflərin yanaşmalarından qaynaqlandığı qeyd olunur).

Koqnitiv üslublar (Kholodnaya görə), ətrafdakılar haqqında məlumatları qavramaq, təhlil etmək, qurmaq, təsnif etmək və baş verənləri qiymətləndirməkdə fərqli fərqlər şəklində işlənməsinin fərqli üsullarıdır [47, s. 38].

Beləliklə, idrak üslubları intellektual fəaliyyətin tipik xüsusiyyətlərini xarakterizə edir. Bilişsel proseslərin ənənəvi olaraq təsvir olunan xüsusiyyətləri ilə müqayisədə daha yüksək səviyyəli intellektual fəaliyyət formaları kimi başa düşülür.

Müasir xarici və yerli ədəbiyyatda təxminən iyirmiyə yaxın fərqli idrak üslubunun təsvirini tapa bilərsiniz.

Əsas olanları nəzərdən keçirək. Soyuq bu cür düşünməyi təklif edir [47, s. 45].

Sahə asılılığı - sahə müstəqilliyi. Algısal problemlərin həllinin xüsusiyyətlərini əks etdirir. Sahə asılılığı, bir insanın xarici məlumat mənbələrini rəhbər tutması və buna görə də qavrayış vəzifələrini həll edərkən daha çox kontekstdən təsirlənməsi (məsələn, arxa plandan bir fiquru təcrid etmək) ilə xarakterizə olunur ki, bu da onun üçün böyük çətinliklər yaradır. Sahə müstəqilliyi bir insanın daxili məlumat mənbələrinə yönəlməsi ilə əlaqədardır, buna görə kontekstdən daha az təsirlənir, qavrayış problemlərini daha asan həll edir.

Refleksivlik dürtüsəllikdir. Bu üslublar, bir sıra alternativlərdən düzgün seçim etmək lazım gəldikdə, qeyri-müəyyənlik şəraitində qərar vermə vəziyyətində intellektual fəaliyyətin öyrənilməsində vurğulandı. Dürtüsel insanlar, problemlə bir vəziyyətə tez bir zamanda reaksiya verməyə meyillidirlər, fərziyyələr irəli sürüb düşünmədən qəbul edirlər. Refleksiv insanlar, əksinə, belə bir vəziyyətdə yavaş bir reaksiya ilə xarakterizə olunur, qərar bütün müsbət və mənfi cəhətləri diqqətlə ölçmək əsasında qəbul edilir.

Sərtlik – elastiklik idrak nəzarəti. Bu üslub, fəaliyyət tərzini dəyişdirmək və ya bir məlumat əlifbasından digərinə keçməyin asanlıığı və ya çətinliyi ilə əlaqədardır. Dəyişmək və ya dəyişmək çətinliyi, dar və əyilməz idrak nəzarətinə səbəb olur.

Dar – geniş ekvivalentlik. Bu idrak üslubları, insanın obyektlər arasındakı oxşarlıqları və fərqləri qiymətləndirmək üçün istifadə etdiyi miqyasda fərdi fərqləri göstərir. Bəzi subyektlər, obyektlərin sərbəst təsnifatında, kiçik həcmli (dar ekvivalentlik aralığında) obyektləri bir çox qrupa bölür, digərləri isə az qruplar təşkil edir, lakin çoxlu sayda obyektlərlə (geniş ekvivalentlik).

Real olmayan təcrübələrə dözümlülük. Şəxsin fikirlərinə uyğun gəlməyən və ya hətta zidd olmayan təəssüratları qəbul etmə ehtimalını güman edir (məsələn, atın şəkilləri tez dəyişəndə onun hərəkəti hissi yaranır). Əslində, mövcud münasibətlərə uyğun olmayan məlumatları qəbul etmək və xarici təsirləri əslində olduğu kimi qəbul etmək qabiliyyətindən bəhs edirik.

Bilişsel sadəlik idrak kompleksliyidir. Müəyyən bir üslubun ifadə qabiliyyəti, müəyyən bir şəkildə təşkil edilmiş subyektiv təcrübə əsasında reallığın təfsirində, proqnozlaşdırılmasında və qiymətləndirilməsində şəxsi strukturlar sisteminin sadəliyi və ya mürəkkəbliyi ilə müəyyən edilir. Bir quruluş, ümumiləşdirmə (oxşarlıqlar qurmaq) və müxalifət (fərqliliklər qurmaq) funksiyalarını yerinə yetirən bipolyar subyektiv ölçü ölçüsüdür.

E. N. Koskina, N. A. Sklyar əsərlərində futbolçuların fərdi rəqabət tərzini məsələsinə baxılır. Müəlliflər futbolçuların rəqabət fəaliyyətinin fərdi üslublarını müəyyən ediblər: konstruktiv, dağıdıcı, aqressiv.

Təcavüzkar fərdi üsluba malik oyunçular fiziki gücü, cəldliyi ilə xarakterizə olunur, bunun sayəsində rəqiblərin müqavimətini aşırırlar. Oyun vəziyyətlərində təcavüzün əsas təzahürləri güc mübarizəsi, rəqibə psixoloji təsir və s.

Dağıdıcı fərdi üslub, oyunçunun rəqibin konstruktiv hərəkətlərini "məhv etmək", qol şanslarının yaranmasının qarşısını almaq istəklərində əks olunur. Bu üsluba malik futbolçular davamlı hərəkəti və mübarizəsi sayəsində çox iş görürlər.

Oyunun yaradıcı tərzini, oyunçuların təhlükəli oyun vəziyyətləri, yaxşı inkişaf etmiş taktiki düşüncə və evliliyin olmamasına yönəlmiş konstruktiv hərəkətlərində

özünü göstərir. Bununla birlikdə, bu üslubla performansın yaxşılaşdırılması, əvvəllər təsvir olunan oyun üslubları ilə müqayisədə daha çox lənglikdən qaynaqlanır.

Müəlliflər, futbolçuların rəqabət fəaliyyətinin (ISSD) fərdi üslubunu və xarakterik xüsusiyyətlərini bilmək idmançıların fərdiliyini ortaya qoyaraq məşq prosesinin effektivliyini artırmağa imkan verdiyini qeyd edirlər [16, s. 48].

Təcrübənin müəyyən hissəsində tədqiqatçılar, bu və ya digər ISSD olan oyunçular üçün xarakterik olan futbolçuların idrak üslublarının dirəklərini təyin etdilər: yaradıcı - sahə müstəqilliyi, refleksivlik, idrak nəzarətinin çevikliyi; aqressiv - sahədən asılılıq, dürtüsəlik, idrak nəzarətinin sərtliyi; dağıdıcı - sahədən asılılıq, idrak nəzarətinin sərtliyi, hamarlanması.

Araşdırmanın müəyyən hissəsinin nəticələrinə görə, təcavüzkar üslubun ən təsirli olmasına baxmayaraq, futbolçuların yaradıcılarının aktiv hərəkətləri olmadan nə təcavüzkar, nə də dağıdıcı hərəkətlərin olduğunu vurğulamaq lazımdır. oyunçuların performansında əhəmiyyətli bir dəyəri olacaq.

İşdə, futbolçuların rəqabət fəaliyyətinin fərdi üslubunun və onların həyata keçirilmə vasitələrinin seçilməsi və formalaşdırılması üçün vəzifələr tərtib edilmişdir:

I qrup - yaradıcı bir ISSD formalaşdırmaq üçün vəzifələr, bunlara daxildir:

- 1) müstəqil qərar qəbul etmək qabiliyyətinin artırılması;
- 2) oyun vəziyyətinin davam etməsi ilə əlaqədar qərar qəbul edərkən mümkün alternativləri hərtərəfli təhlil etmək qabiliyyətinin formalaşdırılması;
- 3) inkişaf etmiş rəqabət fəaliyyəti proqramının planını dəyişdirmək qabiliyyətinin formalaşdırılması;
- 4) oyunçuların fərqli oyun vəziyyətləri arasında oxşarlıqlar tapmaq və bir sıra xüsusiyyətləri bir kateqoriyaya bölmək qabiliyyətinin formalaşdırılması;
- 5) oyun anlarının, vəziyyətlərin xüsusi detallarını vurğulamaq, yadda saxlamaq qabiliyyətinin inkişafı.

Birinci vəzifəni həll etmək üçün (yaradıcı bir ISSD -nin formalaşdırılması ilə əlaqədar) aşağıdakı vasitələrdən istifadə edildi: təhsil, təlim və rəqabət fəaliyyətinin təşkilində müstəqillik elementlərinin qəbul edilməsi; hazırlığın bu və ya digər aspektinə görə oyunçunun şəxsi məsuliyyətinin formalaşması.

İkinci vəzifə, oyun vəziyyətini maksimum detallı ilə təhlil edərkən təhlilə cəlb etməklə həll edildi; futbolçuların güclü və zəif tərəflərinin məntiqi tərifi və əsaslandırılması ilə oyun vəziyyətinə mümkün qədər çox alternativ həll yolu təklifləri, habelə aktiv ünsiyyət tərzinə yiyələnmək və komandada tərəfdaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirmək üçün seminarlar.

Üçüncü problemin həlli futbolçulara birləşmə sənətinin öyrədilməsi, ixtiraçılıq və təxəyyülün inkişafı ilə bağlı idi; oyunçuların vəziyyəti tez qiymətləndirmə qabiliyyətinin və bir komandanın hərəkətindən digərinə tez keçmə qabiliyyətinin inkişafı; təlim seanslarında sürətli, təsirli qərarlar tələb edən "çıxılmaz vəziyyətlərin" yaradılması; futbol improvizasiyası, həmçinin vaxt və sürət məhdudiyətləri.

Dördüncü problemin həlli, oyun vəziyyətlərində oxşarlıqlar tapmaq qabiliyyətinin formalaşmasını təşviq edir.

Beşinci problem, təhlil olunan materialın xüsusi detallara vurğu etməklə dəfələrlə təkrarlanması kimi vasitələrdən istifadə etməklə həll edildi.

Xüsusilə üçüncü və beşinci vəzifələr, müəyyən dərəcədə təcrübənin müəyyən hissəsinin nəticələrinə zidd olan konstruktiv ISSD -nin formalaşması ilə eynidir. Bununla birlikdə, müəlliflər, hər hansı bir rola, hər hansı bir üsluba malik bir futbolçu üçün, fəaliyyətin müvəffəqiyyətinin vacib şərtinin oyun zamanı yalnız məntiqlə deyil, həm də doğaçlama ilə xarakterizə olunan müxtəlif düşüncə keyfiyyətlərinin formalaşması olduğunu iddia edirlər. , sadalanan xüsusiyyətlərə malik olan təcavüzkar oyunçuların performansında bir yaxşılaşma əldə etməyimizə imkan verir.

Daha əvvəl qeyd edildiyi kimi, modelləşdirməyə başlamazdan əvvəl, model üçün ən azı ən ilkin şərtlər yaratmaq lazımdır - modelləşdirilmiş obyektin mahiyyəti (fenomen, proses, xüsusiyyətlər, əlaqələr və s.) Haqqında mövcud məlumatları təhlil etmək və ümumiləşdirmək. bu əsasda, mümkün olduğu təqdirdə, bu və ya digər şəkildə orijinala bənzər bir model seçmək üçün strukturu və funksiyaları haqqında mənalı fikirlər inkişaf etdirmək [49, 15].

M. Cook, 7 ilə 11 yaş arasında oyunçuların maraq, həvəs və xüsusi hərəkətililiklə fərqləndiyini iddia edir. Vaxt keçdikcə koordinasiya qabiliyyətlərini

inkişaf etdirəcəklər və ağıllı bir məşqçi, hətta rəqabət qabiliyyətini pozaraq da təcrübə keçirmələrinə mane olmayacaq - yeni texnika və bacarıqlara yiyələndikcə havanın daha çox müxtəlifliyə ehtiyacı var.

Oyunçular bu bacarıqları inkişaf etdirməyi öyrənməli və eyni zamanda müsbət emosional yük almalı, sistemlik şəkildə təkrarlanan bu məşqlər vasitəsilə yaxşı meyillər inkişaf etdirməlidirlər. Məşqçinin vəzifəsi gənc oyunçulara potensiallarını artırmaq üçün dəstək, istiqamət və təşviq verməkdir [20, s. 9].

İdman oyunlarının nəzəriyyəsi və metodologiyasında aktual problemlərdən biri idmançıların taktiki və texniki hazırlığının yaxşılaşdırılması problemidir. Sistemli və struktur yanaşma mövqeyindən idmançının taktiki və texniki bacarığı, yüksək son nəticə əldə etmək üçün rəqabət problemlərini uğurla həll etməyə yönəlmiş kompleks koordinasiya hərəkətlərinin spesifik sistemi hesab olunur.

Futbolda taktiki və texniki bacarıq idmançının təsirli rəqabət fəaliyyətində həlledici amildir. Futbolda ən təsirli texnika, daha etibarlı və təsirli olan, eyni zamanda rəqabət fəaliyyətinin tələblərinə cavab verən belə bir texnika yerinə yetirmək texnikası hesab olunur. Futbolçunun taktiki və texniki bacarıqlarında fiziki hazırlıq səviyyəsi də daxil olmaqla fiziki və psixoloji hazırlığın nəticələrinə diqqət yetirilir.

SA Aitqulov, futbolda ixtisaslı idmançıların texniki və taktiki hərəkətlərinin formalaşması prosesini araşdırarkən, ilkin səviyyəni nəzərə alaraq texniki və taktiki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsindən istifadə etsək, bu prosesin təsirli olacağını düşünür. Futbolda rəqabət fəaliyyətində texniki və taktiki hərəkətlərin və onların effektivliyinə dair məlumatların formalaşdırılması [2, s. 10].

Texniki və taktiki bacarıqların formalaşmasının xüsusiyyətlərini nəzərə alan Petuxov, futbolçu hazırlamaqda müxtəlif keyfiyyətlərin inkişafı üçün təxmini əlverişli dövrləri müəyyənləşdirir. İnanırıq ki, bu tövsiyələr 8-9 yaşlı gənc futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlığını modelləşdirmək üçün istifadə oluna bilər. Futbolçu hazırlamaqda müxtəlif keyfiyyətlərin inkişafı üçün təxmini əlverişli dövrlər cədvəli Əlavə 2 -də verilmişdir [33, s. 130]

Beləliklə, 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu yaş xüsusiyyətlərinə əsaslanır. Gənc idmançıların məşqlərinin müxtəlif komponentlərinin inkişafının həssas dövrləri nəzərə alınır.

Modelə daxildir (Sxem 1): taktiki və texniki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsi üçün ilkin şərtlər; taktiki və texniki təlim metodologiyası; sürət gücü xüsusiyyətlərinin inkişafı üçün metodologiya; gənc futbolçuların taktiki və texniki hərəkətlərinin formalaşmış səviyyəsinin qiymətləndirilməsi.

Bu modelin inkişafı mərhələlərin ayrılması ilə qəbul edilən modelləşdirmə prinsipini əks etdirir - axtarış; məlumatlandırıcı; modellərin ideal və real tədqiqatının nəticələrinin nəzəri təhlili; təlim və rəqabət fəaliyyətində xüsusi bir model istifadə edərək ortaya çıxan nəzarət tapşırıqlarının praktik həyata keçirilməsinin yollarının hazırlanması.

Taktiki və texniki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsi üçün ilkin şərtlər, nəzərdə tutulan modelin qurulması üçün obyektiv əsas kimi çıxış edən və reallığı əks etdirən taktiki və texniki hərəkət bloklarını ehtiva edən futbolçuların rəqabət fəaliyyətinin kəmiyyət və keyfiyyət parametrlərinin toplanmasını ehtiva edir. və futbolçuların taktiki və texniki hərəkətlərinin model səviyyəsi. Bu bloklar modelin birinci səviyyəsidir.

İkinci səviyyə - Model, xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin mərhələli şəkildə formalaşması texnologiyasına əsaslanan bir metodologiyayı nəzərdə tutur. Texnologiya taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşmasının aşağıdakı mərhələlərini təmin edir:

1 Mərhələ 1: konkret taktiki və texniki hərəkətlərin elementlərinə və müvəffəqiyyətli həyata keçirilmə şərtlərinin xüsusiyyətlərinə diqqəti cəlb edən eyni vaxtlı şərhlə onların icrasını izləməyə əsaslanaraq mini futbolda xüsusi taktiki və texniki hərəkətlər haqqında biliklərin formalaşdırılması. Bu mərhələdə, öyrənilən xüsusi taktiki və texniki hərəkətin bir görüntüsü, modeli formalaşdırıldı, dünya mini futbolunun liderlərinin xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərini müşahidə etmə prosesi həyata keçirildi;

2 Mərhələ 2: bir futbolçunun öz motor təcrübəsinin olmasını nəzərə alaraq, xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin yerinə yetirilməsinin stabil, optimal variantının yaradılması. Bu mərhələnin əvvəlində futbolçuların spesifik taktiki və texniki hərəkətlərinin rəşional, məkən və dinamik quruluşu, onların yerinə yetirilməsinin məqsədəuyğun ritmi formalaşdı.

Gələcəkdə futbolçuların xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərinin sabitləşməsi və ayrı -ayrı hissələrinin daha da təkmilləşdirilməsi həyata keçirildi.

Taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşmış səviyyəsinin qiymətləndirilməsi

Gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq texnikası

Təlimin taktiki və texniki hərəkətlərinə nəzarət və düzəliş

Xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşdırılması üçün təlim məşqləri kompleksləri

Taktiki və texniki hərəkətlərin mərhələli formalaşması texnologiyası

Sürət gücü xüsusiyyətlərinin inkişafı üçün metodologiya

Xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin davamlı həyata keçirilməsinin yaradılması

Xüsusi taktiki və texniki hərəkətlər haqqında biliklərin formalaşdırılması

Taktiki və texniki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsi üçün ilkin şərtlər

Taktiki və texniki hərəkətlərin model səviyyəsi

Topsaxlamalar	Topun ötürülməsi	Dribling	Zərbələr	Xallar
---------------	------------------	----------	----------	--------

Taktiki və texniki hərəkətlərin faktiki səviyyəsi

Topsaxlamalar	Topun ötürülməsi	Dribling	Zərbələr	Xallar
---------------	------------------	----------	----------	--------

Şək. 1.1. Uşaq futbolçuların texniki və taktiki hazırlıq prosesinin modeli

Mərhələ 3: taktiki və texniki hərəkətlərin sabitləşdirilməsi və hərəkətlərin etibarlılığına və effektivliyinə diqqət yetirilərək daha da təkmilləşdirilməsi. Bu mərhələdə, futbolçuların fərdi xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla, xüsusi taktiki və texniki hərəkətlər edərək futbolçuların sürət güc potensialını maksimum dərəcədə reallaşdırma qabiliyyətinin artırılması nəzərə alınmaqla taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşması baş verdi.

Taktiki və texniki hazırlığın metodologiyası, futbolda rəqabət fəaliyyətinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla hazırlanmış futbolçuların xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərinin formalaşdırılması üçün məşq məşqləri komplekslərini ehtiva edir; xüsusi fiziki, taktiki və texniki hazırlığı təyin etmək üçün testlərdən və kompleks məşqlərdən istifadə edərək cari və mərhələli nəzarət; təhsil prosesində korreksiya.

Üçüncü səviyyə Xüsusi nəzarət məşqi ilə müəyyən edilən gənc futbolçuların taktiki və texniki hərəkətlərinin formalaşmış səviyyəsinin və effektivliyinin qiymətləndirilməsini ehtiva edir.

Modelin struktur məzmunu, modelin əsas bloklarının sıx əlaqəsi və qarşılıqlı təsiridir. Modelin tətbiqi gənc futbolçuların xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərini formalaşdırmağa imkan verir.

1.3 Futbolçuların texniki və taktiki hazırlıq modelinin təmin edilməsi vasitələri

Gənc futbolçuların motivasiyası; Gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığı mürəkkəb bir prosesdir, bunun üçün müxtəlif komponentləri nəzərə almaq lazımdır. Futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin təmin edilməsi motivasiya, futbolçuların fiziki keyfiyyətlərinin inkişafı, xüsusən sürət gücü, mövcudluğu və səviyyəsi kimi həlledici amillər nəzərə alınmaqla asanlaşdırılacaq. Şəxsi keyfiyyətlərin inkişafı.

Motiv sualın cavabıdır: bir ehtiyacın ödənilməsi üçün nə lazımdır? Bu, fəaliyyəti stimullaşdıran və istiqamətləndirən, ona şəxsi məna verən psixoloji

cəhətdən real bir şeydir. Motiv bu və ya digər fəaliyyətə "tətbiq edən" şəxsə aiddir; şəxsiyyətdən, ikinci dəfə olduğu kimi, fəaliyyət motivinə çevrilir. Psixologiyanın motivi subyektiv reallıqdır, əks olunur; xüsusi funksiyaları yerinə yetirən dünyanın zehni imicinin bir hissəsi.

Fikrimizcə, motivin ən tutumlu və adekvat tərifini V. N. Drujinina verir, o, motivi ehtiyacın ödənilməsi ilə bağlı fəaliyyətə stimula hesab edir; hərəkətlərin və əməllərin seçiminin əsasında duran səbəb [15, c. 211].

Bir motivin əsas psixoloji funksiyaları aşağıdakılardır.

Birinci funksiya: motiv fəaliyyət üçün əsl motivasiya həyata keçirir, yəni. işə salır, işə salır, enerjili şəkildə təmin edir. Ancaq "təhrik etmək" mütləq fəaliyyətin mövcudluğuna səbəb olmaq üçün "təhrik etmək" demək deyil.

Motivin ikinci funksiyası yerinə yetirilən fəaliyyətə istiqamət verməkdir. Yalnız bir işə başlamaq və onu daim "bəsləmək" kifayət deyil, həyata keçirilməli, həyata keçirilməlidir. Bu, aktiv prosesləri idarə etmək, onları planlaşdırılan nəticəyə gətirmək funksiyasıdır. Fəaliyyət, A. N. Leont'evə görə, motiv olan öz mövzusunə yönəldilmişdir.

Motivin üçüncü funksiyası mənanın formalaşmasıdır, bunun sayəsində motiv anlayışı subyektiv, şəxsi səviyyəyə gəlir. Subyektiv məna fəaliyyətdə, motivlə məqsəd arasındakı əlaqədə yaranır. Sualın cavabı mənadır: niyə, insanın ehtiyac və fəaliyyət obyektinə niyə ehtiyacı var? İnkişaf etmiş bir şəxsiyyətdə belə bir sual həlledici ola bilər, buna görə də bir motivin məna formalaşdırma funksiyası psixoloji cəhətdən vacib olur. Bir insana məna yönümlü bir varlıq deyilir: inandırıcı bir şəxsi mənası yoxdursa, motivasiya edən motiv sadəcə işləməyəcək və gerçəkləşməmiş motiv qalsa da belə bir fəaliyyət olmayacaq.

A.I.Danilina, istinadən-ə A.T. Puni qeyd edir ki, idman karyerası zamanı idmançıların fəaliyyətini stimullaşdırmaqda xüsusi motivlərin rolu dəyişir və hər mərhələnin öz dominant motivləri var [14].

İdman fəaliyyətlərində bir çox tədqiqatçı motivlərə böyük əhəmiyyət verir. Motor fəaliyyəti ilə əlaqəli motivlər idmançının motor, intellektual, iradi fəaliyyətini

stimullaşdırır, yarışlarda yüksək nəticələr əldə edilməsinə kömək edir. Eyni qrupa daxil olaraq, eyni proqrama görə idmançılar çox fərqli motivlərlə nəticələnmə bilirlər.

Bir qayda olaraq, tərbiyə və özünü tərbiyə prosesi, rəqabət fəaliyyətinin uğurları və uğursuzluqlarından yüksək asılılıq saxlayaraq, idmançılığın artması və bir idman komandasındaki əlaqələrin dinamikası ilə ayrılmaz bir əlaqə ilə davam edir. A.L. Popov qeyd edir ki, şəxsiyyətin formalaşması və inkişafı üçün bu şərtlər idman fəaliyyətinin motivlərinin növlərini əvvəlcədən müəyyən edir [36, s. 39].

Təlimin ilkin mərhələsində motivasiya bir şəxsi fərqli bir motor rejiminə daxil etmək, fiziki fəaliyyətə dözməyi öyrənmək, yeni bir komandada əlaqələr qurmaq məqsədi daşıyır.

İxtisaslaşma mərhələsində fərdlə məşqçi arasındakı əlaqənin motivləri və özünə olan münasibət ön plana çıxır. Məşqçinin bu vəziyyətdə məşqçinin və komandanın ünsiyyət bacarıqlarına, özünü sübut etmək şansına, komandada yer tutmasına əsaslanaraq müsbət bir mühit yaratması çox vacibdir. Bu, mürəkkəb motivlər toplusunun formalaşmasına gətirib çıxarır, fərdin müəyyən bir istiqaməti formalaşma bilər - kollektiv və ya şəxsi maraqlara.

Ən yüksək idman ustalığı mərhələsinin motivləri əsasən - idmanda uğur qazanmağa tabedir. Unudulmamalıdır ki, bu vaxta qədər bir idmançının uzun illər hazırlığı, yarışlarda iştirak etməsi səbəbindən böyük fiziki gücə ehtiyacı var, əhəmiyyətli zehni stresə, yüksək zehni gərginlik vəziyyətinə öyrəşdiyi üçün kəskin rəqabətə ehtiyacı var. özü ilə birlikdə ...

İdmanın əsası həmişə uğur qazanmaq üçün motivasiyadır, çünki hər bir idmançı çempionluq uğrunda mübarizə aparmağı və tək-cə rəqibi məğlub etməyi deyil, həm də ən yaxşı şəxsi nəticəni əldə etməyi hədəfləyir.

Beləliklə, gənc futbolçuların hazırlanması prosesində onların öz imkanlarını öyrənmək motivasiyasını, fiziki və əqli qüsurları düzəltmək istəyini, həmyaşıdları ilə ünsiyyət qurma ehtiyacını nəzərə almaq lazımdır.

Gənc futbolçuların sürət güc xüsusiyyətləri. A.V. Orlovun qeyd etdiyi kimi, müasir futbol oyunçuların yüksək motor aktivliyi ilə xarakterizə olunan atletik bir oyundur. Bu fəaliyyət əsasən dinamik xarakter daşıyır və qeyri -bərabər fiziki

fəaliyyət və işlə istirahətin aritmik dəyişməsi ilə xarakterizə olunur. Bunların arasında əsas olanlar topla hərəkətlər və sahə ətrafında hərəkətlərdir (qaçmaq, gəzmək). Xüsusi bir taktiki tapşırıqın yerinə yetirilməsinin sürəti, dəqiqliyi və vaxtında olması bir futbolçunun motor aparatını nə dərəcədə yaxşı mənimsəməsindən və motor qabiliyyətlərinin nə qədər inkişaf etməsindən asılıdır. Eyni zamanda, futbolçunun sürəti rəqabət fəaliyyətinin effektivliyini müəyyən edən amildir. Eyni zamanda, təzahürlərin çox yönlülüüyü baxımından sürət keyfiyyətləri ilə heç bir keyfiyyət müqayisə edilə bilməz [32, s. 12].

Gənc idmançıların hazırlanmasında bu nəzərə alınmalıdır. Rəqabət fəaliyyətinin intensivləşməsi tez-tez hərəkətlərin və texniki-taktiki hərəkətlərin həcmnin artmasının onların effektivliyinin artması ilə müşayiət olunmamasına səbəb olur. Bu, motor bacarıqlarının və xüsusən də sürət-güc rejimində yerinə yetirilənlərin kifayət qədər sabit olmaması ilə əlaqədardır.

Sürət ən çox güc və elastiklik və ən azından dözümlülük kimi fiziki keyfiyyətlərlə əlaqəlidir. Sürət göstəriciləri kompleksinə aşağıdakılar daxildir: başlanğıc sürəti, qaçış sürəti, meydandakı vəziyyəti qiymətləndirmə tezliyi, taktiki düşüncənin sürətliliyi.

Futbol meydançasında sürətli tire atmaq, topun arxasından tullanmaq, 25-30 addımlıq məsafədən rəqib qapısına zərbə vurmaq və ya tərəfdaşa uzun ötürmələr etmək, birdən-birə dayanmaq və istiqamətini qəfil dəyişmək üçün güc olmalıdır. qaçır. Bu terminlə nə demək istəyirik?

Güc, idmançının əzələ səyləri ilə xarici müqavimətini dəf etmək qabiliyyətidir. Bir futbolçunun ayaq gücünü inkişaf etdirməsi xüsusilə vacibdir. Ancaq məşq zamanı boyun, çiyin qurşağı, gövdə, bel, qarın əzələlərinin inkişafına da kifayət qədər diqqət yetirmək lazımdır. Bir sözlə, bir futbolçunun topdan sonra boş yerə oturmasına, topun arxasına tullanmasına, birdən dayanıb hərəkət istiqamətini qəfil dəyişməsinə və topa vurmasına kömək edəcək qanuni gücü olmalıdır. çətin. Eyni zamanda, gücün inkişafı elastikliyin, sürətin, oyunu dəqiq qavramaq qabiliyyətinin zərərinə getməməlidir.

Bir futbolçu üçün lazım olan keyfiyyətlər kompleksində sürət qabiliyyəti əhəmiyyətli bir yer tutur. Qeyd etmək lazımdır ki, əgər ilkin idman hazırlığı

mərhələsində sürət-güc keyfiyyətlərinin tərbiyə vasitələri və metodlarından istifadə edilmirsə, o zaman məşqçilərin sürət və sürət gücü keyfiyyətləri qeyri-qənaətbəxş inkişaf edəcək.

8-9 yaşından etibarən qaçış sürəti sürətlə artmağa başlayır və 10-11 yaşlarında hərəkətlərin tezliyinin artması səbəbindən qaçış addımlarının tezliyi maksimum dəyərlərinə çatır.

10-11 yaşlarında uşaqların dəfələrlə yüksək sürətli işləri yerinə yetirmək qabiliyyəti artır. 10-13 yaş arası uşaqlarda sürət gücünün keyfiyyətlərində intensiv artım müşahidə olunur.

Sürətin gücü qabiliyyətləri, terminin özünün dediyi kimi, güclə yanaşı yüksək bir hərəkət sürətinin tələb olunduğu hərəkətlərdə özünü göstərir. Sürət gücünün bəzi təzahürlərinə partlayıcı güc deyilir. Bu termin, hərəkət boyunca ən qısa müddətdə maksimum nümayiş olunan qüvvəyə çatma qabiliyyətini ifadə edir (xüsusən də sürət gücü indeksi ilə müəyyən bir hərəkətdə qüvvənin maksimum dəyərinin zamana nisbəti). bu maksimuma çatmaq).

Bir futbolçunun sürətli güc keyfiyyətləri, hərəkəti ən qısa müddətdə və buna qarşı aktiv bir müqavimətin olduğu şəraitdə həyata keçirmək qabiliyyətində özünü göstərir. Bu güclü əks təsirlərə aşağıdakılar daxildir: idmançının öz bədən çəkisinin ağırlığını aşmaq (yüksək atlamalar; uzun sıçrayışlar - sürüşərkən topu yıxmaq; yan atlamalar - qapıçılarda; qaçarkən qəfil start və istiqamət dəyişikliyi və s.); topa vurma, topa atma ilə əlaqəli qüvvəni aşmaq; rəqibin güclü müqavimətinin səbəb olduğu gücü aradan qaldırmaq [29, s. doqquz].

V.N.Platonovun qeyd etdiyi kimi, sürət qabiliyyətlərinin inkişafı bu və ya digər dərəcədə güc qabiliyyətlərinin düzgün inkişafı ilə şərtlənir. Eyni zamanda, hərəkət sürətinin maksimum göstəriciləri maksimum güc təzahürləri ilə düz mütənasib deyil. Sürət-güc qabiliyyətlərinin tərbiyəsinin əsas problemi, məşqlərdə hərəkətlərin sürət və güc xüsusiyyətlərinin optimal birləşməsi problemidir. Bunu həll etməkdə çətinliklər, hərəkətlərin sürəti və ağırlıqları aşma dərəcəsinin tərs əlaqəli olması, hərəkətlərin sürəti və güc xüsusiyyətləri arasındakı ziddiyyətlərin balanslaşdırılması

əsasında aradan qaldırılmasıdır. hərəkət sürətinin üstünlüyü ilə xarici təzahür edən gücün böyük gücü əldə edilir [34, ilə. 268].

Güc və sürət təhsili vaxtında ayrıla bilməz, yəni. birləşərək işləmək lazımdır. Bu vəziyyətdə bir vasitə olaraq, quruluşu bir futbolçunun topla və topsuz hərəkətlərini yerinə yetirmək texnikasına yaxın olan məşqlərə ehtiyac var. Gənc futbolçularda bu keyfiyyətlərin inkişafı bütün motor aparatının əzələlərini gücləndirmək məqsədi daşıyır; texniki texnikanı təkmilləşdirərkən, həm də düşmənlə təkbaşına döyüşlər apararkən sürət güc keyfiyyətlərini göstərmək qabiliyyətini inkişaf etdirmək. Məşqlər çox müxtəlifdir - güc və dəqiqlik üçün zərbələrdə; bir tərəfdəşin müqaviməti ilə top üçün tək döyüşlərdə; əlavə yükləmə və s. Lazım gələrsə, çiyin qurşağının, budun arxa hissəsinin inkişafında geridə qalan əzələ qruplarını yaxşılaşdırmağa yönəlmiş məşqləri seçin.

Bir futbolçuda sürətli güc qabiliyyətlərinin inkişafı üçün əsas vasitələr uzun və yüksək atlamalar, çox atlamalar, qısa bir vuruşdan sonra bir və iki ayağı ilə tullanmalar, həmçinin atma, nisbətən kiçik çəkilərlə məşqlər, xüsusi məşqlərdir. sürətli bir sürətlə yerinə yetirilən top (təpiklər və baş, topa atma və s.). "Partlayıcı" ayaq gücünün inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Atlama məşqləri təsirli olur: 25-35 sm hündürlüyə qədər olan əşyalara (skamyalar, postamentlər və s.) Tullanmaq, ardınca yuxarı və ya kənara sıçrayış; uzun sıçrayışlar (qaçış başlanğıcı ilə, bir yerdən) və yüksək atlamalar, çox tullanma və s.

İlkin məşq mərhələsində, bütün əzələ qruplarının ahəngdar inkişafına, "əzələ korsetinin" meydana gəlməsinə, tənəffüs əzələlərinin, üst çiyin qurşağının və budun arxasının əzələlərinin güclənməsinə kömək edən vasitələrdən istifadə olunur. Vasitə olaraq ağırlıqsız və çəkilərlə (futbol və dərman topları, marş, çubuqlar və s.) Ümumi inkişaf məşqləri istifadə olunur; vurğu məşqləri; yüngül əşyaları uzaq məsafəyə atmaq, həmçinin xüsusi məşqlər: topa məsafədə və gücdə vurmaq (məşq divarında, trambolin); topu atmaq və s. İlk əzələ qrupunun inkişafı üçün sürət gücü xarakterli məşqlər yaxşıdır, bu müddətdə qüvvə əsasən əzələlərin daralma sürətinin artması səbəbindən maksimum "səy göstərir". Vasitə olaraq burada qaçış, müxtəlif sıçrayışlar və atlama məşqləri, çəkilərlə məşqlər və topla xüsusi məşqlər istifadə olunur. İkinci

əzələ qrupu ağırlıqlı və çəkisiz ümumi inkişaf məşqləri ilə inkişaf etdirilir. Sürət qabiliyyətlərinin inkişafı üçün müqavimətin dəyəri və məşq performansının dərəcəsi fərdi olaraq seçilməli və hər bir şagirdin yaşına və morfoloji xüsusiyyətlərinə görə müəyyən edilməlidir.

Gənc futbolçuların fiziki keyfiyyətlərini inkişaf etdirərkən bədənin məşq təsirlərinə ən çox həssas olduğu dövrləri nəzərə almaq lazımdır. Belə dövrlərə həssas deyilir. Sürət gücü xüsusiyyətlərinin inkişafı sahəsində xüsusi ədəbiyyat təhlili göstərir ki, fərqli müəlliflər inkişaflarının əlverişli dövrlərinin fərqli yaş aralığını göstərir. 8-10 yaşlarında çeviklik və elastiklik kimi fiziki keyfiyyətlər intensiv şəkildə inkişaf edir. Sürət gücü keyfiyyətləri 10 yaşında artmağa başlayır. Ancaq gənc futbolçuların təsirli taktiki və texniki hazırlığı üçün bu keyfiyyətlərin inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla modelimizə sürət gücü xüsusiyyətlərinin inkişafı ilə bağlı xüsusi bir bölmə daxil edildi.

Uşaq idman komandasında liderliyin xüsusiyyətləri

İdman komandası kiçik bir sosial qrupun bir növüdür. Kiçik sayına görə kiçik adlanır, ancaq ümumi bir sosial xüsusiyyətə (idmana münasibət) malik olan və ictimai əmək bölgüsünün ümumi quruluşunda sosial əhəmiyyətli funksiyaları yerinə yetirən, yəni sağlamlaşdırıcı, maarifləndirici insanları birləşdirdiyi üçün sosial adlanır. , digər fəaliyyət növlərinə hazırlıq., estetik, ünsiyyət sahələri və s. [24, s. 36].

Kiçik bir qrupun əsas psixoloji təsiri, üzvlərinin bir -biri ilə birbaşa ünsiyyət qura bilməsi və şəxsi əlaqələrə girməsidir. Nəticədə, qrupda, sosial şərtlər və fəaliyyət növü ilə şərtlənən funksional, aktivlik, sosial münasibətlərə əlavə olaraq, fəaliyyətlə sıx əlaqəli olan və qrupa yeni sosial və psixoloji verən emosional və psixoloji münasibətlər şəbəkəsi yaranır. keyfiyyətlər.

Kiçik bir qrupda özünü idarə etmənin liderlər tərəfindən həyata keçirildiyi məlumdur. Sosial psixologiya bir liderin keyfiyyət və xüsusiyyətlərinin kataloqunu kifayət qədər ətraflı araşdırır: yüksək bacarıq, bir qrupdakı status, liderlik qabiliyyəti və s. Bu məlumatlardan istifadə edərək bir sıra müəlliflər bəzi idman növlərində liderlik mövzusunda araşdırma apardılar. Müasir tədqiqatlarda qəbul edilən adi

sosiometrik prosedurlardan və hesablamalardan istifadə etmişdir. Araşdırma nəticəsində bəzi komanda üzvlərinin lider üçün lazım olan yüksək göstəricilərə sahib olduqları, ancaq qrupun lideri olmadığı ortaya çıxdı. Digər tərəfdən, bəzi komanda üzvlərinin göstəriciləri aşağı olsa da, lider roluna yüksəldilər [25, s. 144].

İdman qruplarında və kollektivlərdə liderlik, fəaliyyətin məqsəd və vəzifələri ilə əlaqədar olaraq idmançılar arasında qarşılıqlı əlaqə və əlaqələrin əlaqələndirilməsinin sosial cəhətdən zəruri, təbii bir prosesi kimi qiymətləndirilməlidir. Lider, liderlik prosesinin subyektivi olaraq izləyicilərinə təsir edir.

Təcrübə göstərir ki, ən nüfuzlu, təcrübəli idmançı ümumiyyətlə idman komandasının lideri kimi çıxış edir. Ancaq lider kimi ən nüfuzlu və təcrübəli komanda üzvlərinə malik olmayan komandalar var. Elit idman növlərində lider demək olar ki, həmişə komandanın ən güclü idmançılarından biridir. Liderlər bir idman komandasının idarə olunmasında iştirak etmək üçün geniş bir fürsətə sahibdirlər. Üstəlik, lider məşqçinin planına və tapşırıqlarına uyğun hərəkət edərsə, bir qayda olaraq, komanda üzvlərinin birgə səylərinin təşkili və əlaqələndirilməsində maksimum müsbət effekt əldə edilir. Bəzən rəsmi lider (məşqçi) ilə lider arasında tam anlaşma olmur, qarşılıqlı anlaşma qurulmur. Bu, müəyyən bir nizamsızlığa, komandadakı idarəetmə proseslərinin pozulmasına səbəb ola bilər. Belə bir vəziyyətdə, məşqçi həmişə komandanı idarə etməyin ən yaxşı yolunu dərhal tapa bilmir.

Birinci fəsil üzrə nəticələr

Hazırda yerli futbol məktəbləri inkişaflarının ən yaxşı mərhələsində deyil. Futbolumuzun inkişaf tendensiyasında idman uğurlarının səviyyəsində azalma var. Bu, yüksək keyfiyyətli idman ehtiyatı hazırlığının səmərəliliyinin artırılmasının zəruriliyini göstərir. Bunun üçün taktiki və texniki hazırlığın yeni yolları və üsulları üçün davamlı axtarış tələb olunur.

Futbol 1930-cu ildən sonra Azərbaycandada inkişaf etmişdir və hazırda kifayət qədər populyar bir oyundur. Müasir dövrimüzdə ölkəmizdə bu idman növünü inkişaf etdirən 8 - regional assosasiya var.

İdmançıların futbolda hazırlanması müxtəlif məşq növlərini əhatə edir. Bu nəzəri, ümumi fiziki, xüsusi fiziki, texniki, taktiki hazırlıqdır. Texnika taktika ilə yaxından əlaqəlidir, ikincisindən asılıdır və inkişafına təsir göstərir. Taktika oyunçuların oyun zamanı aktivliyinin əsas məzmunu və iki komandanın fiziki, texniki və mənəvi-iradi hazırlığının təxminən bərabər göstəriciləri ilə onlardan qələbəni təmin edən ən vacib amildir.

Texniki və taktiki hərəkətlər, avadanlıqların ayrı -ayrı elementlərinin taktiki kombinasiyalarda həyata keçirilməsidir, taktiki və texniki hərəkətlər isə qrup qarşılıqlı təsir proqramıdır - hər hansı bir texniki elementdən istifadə edərək bir qrup və ya oyunçular qrupu tərəfindən yaradılan birləşmələr.

8-9 yaşlarında taktiki və texniki hazırlıq bu yaşın fiziki və psixoloji xüsusiyyətlərinə görə xüsusiyyətlərə malikdir.

Gənc futbolçunun "taktiki savadlılığı" təhsili 9-9 yaşlarından başlaya bilər. Bu cür məşqlərin məqsədi futbolçuya bilik və bacarıqlar vermək, daim dəyişən oyun şəraitində müvəffəqiyyətli fəaliyyətinə kömək edəcək bacarıq və keyfiyyətləri aşılamaqdır. Futbolçuların taktiki bacarığı, oyun zamanı daim və gözlənilmədən yaranan oyun vəziyyətlərini həll etməyin ən təsirli yollarını tapmaq qabiliyyətindədir. Təlimin ilkin mərhələsində, oyunçular yalnız taktikanın əsaslarını mənimsədikdə, məşqçinin əsas vəzifəsi onlara cüt -üçlükdə necə gəzməyi və qarşılıqlı əlaqə qurmağı öyrətməkdir.

Modelləşdirmə, təlim prosesinin təlim prosesini səmərəli idarə etmək qabiliyyətini artıran təlim prosesini planlaşdırma üsulu olaraq qəbul edilir. Belə bir məlumat ötürmə sistemi problemlə bir vəziyyətin yaranmasını, əks əlaqə qurulmasını və öyrənilən materialın mənimsənilməsinin keyfiyyəti haqqında obyektiv məlumatların alınmasını təmin edir.

Təlim və rəqabət fəaliyyəti praktikasında ümumiləşdirilmiş, qrup və fərdi modellər fərqlənir.

Tədqiqat, futbolçuların idrak üslublarının performanslarına təsirini nəzərdən keçirir. Müxtəlif fərdi rəqabət tərziləri olan futbolçuların fərqli keyfiyyətlərlə xarakterizə olunduğu müəyyən edildi. Futbolçuların rəqabət fəaliyyətinin fərdi üslublarını öyrəndi: yaradıcı, dağıdıcı, aqressiv. Eyni zamanda, yaradıcı üslub sahə müstəqilliyi, əks etdirmə qabiliyyəti, idrak nəzarətinin elastikliyi ilə xarakterizə olunur; aqressiv - sahədən asılılıq, dürtüsellik, idrak nəzarətinin sərtliyi; dağıdıcı - sahə asılılığı, idrak nəzarətinin sərtliyi, hamarlanması. Eyni zamanda, hər hansı bir rola, hər hansı bir üsluba malik bir futbolçu üçün fəaliyyətin müvəffəqiyyətinin vacib şərtinin oyun zamanı təkcə məntiqlə deyil, həm də xarakterik olan müxtəlif düşüncə keyfiyyətlərinin formalaşması olduğu qeyd edilir. Həm də sadalanan xüsusiyyətlərə malik olan inadlı oyunçuların performansında bir yaxşılaşma əldə etməyimizə imkan verən improvizasiya ilə müşayiət olunur.

Taktiki və texniki hazırlıq modeli hazırlayarkən, yaş xüsusiyyətlərinə, təlim prosesinin planlaşdırılmasının ümumi prinsiplərinə əsaslanmaq, həmçinin bu hissənin təlim prosesi sistemindəki yerini təhlil etmək lazımdır.

Futbolda gənc idmançıların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu prosesin mahiyyəti ilə bağlı mövcud məlumatların təhlili və ümumiləşdirilməsinə, onun quruluşu və funksiyaları haqqında mənalı fikirlərin seçilməsinə əsaslanır.

Bir idmançının sistem-struktur yanaşma mövqeyindən taktiki və texniki bacarığı, yüksək son nəticə əldə etmək üçün rəqabət problemlərini uğurla həll etməyə yönəlmiş kompleks koordinasiya hərəkətlərinin spesifik sistemi hesab olunur. Futbolçunun taktiki və texniki bacarıqlarında fiziki hazırlıq səviyyəsi də daxil olmaqla fiziki və psixoloji hazırlığın nəticələrinə diqqət yetirilir.

Gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının təklif olunan modeli üç səviyyədə həyata keçirilir.

Birinci səviyyə taktiki və texniki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsi üçün ilkin şərtləri ehtiva edir və gənc futbolçuların model və faktiki taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsi haqqında məlumatları özündə ehtiva edir.

İkinci səviyyə, bir sıra ardıcıl mərhələlərin fərqləndirildiyi xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşdırılması metodologiyasını ehtiva edir. İlk mərhələdə

mini futbolda konkret taktiki və texniki hərəkətlər və onların imici haqqında biliklər formalaşır. İkinci mərhələdə, xüsusi taktiki və texniki hərəkətlərin yerinə yetirilməsi üçün stabil, optimal variant yaradılır. Üçüncü mərhələdə, taktiki və texniki hərəkətlərin formalaşması, futbolçuların fərdi xüsusiyyətlərini və xüsusi taktiki və texniki hərəkətlər edərəkən sürət-güc qabiliyyətlərinin optimal inkişaf səviyyəsinə çatmasını nəzərə alaraq baş verir.

Modelin üçüncü səviyyəsi, xüsusi nəzarət məşqi ilə müəyyən edilən gənc futbolçuların taktiki və texniki hərəkətlərinin formalaşmış səviyyəsinin və effektivliyinin qiymətləndirilməsini ehtiva edir.

Gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığı Futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin təmin edilməsi motivasiya, futbolçuların fiziki keyfiyyətlərinin inkişafı, xüsusən sürət və güc kimi həlledici amillər nəzərə alınmaqla asanlaşdırılacaq. , həmçinin şəxsi keyfiyyətlərin mövcudluğu və inkişaf səviyyəsi.

Futbolçulardan ibarət gənc idmançıların taktiki və texniki hazırlıq modelini təmin edən vasitələr müəyyən edilərək, bu təlim növünün müxtəlif komponentləri nəzərə almaq lazım olduğu kompleks bir proses olduğu müəyyən edilmişdir. Fikrimizcə, taktiki və texniki hazırlığın effektivliyinin artmasına kömək edən bir sıra amillər nəzərə alınmışdır.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, futbol yüksək səviyyəli funksional hazırlıq tələb edən idman oyunudur. Xüsusilə, oyunçunun sürət-güc rejimində həyata keçirilən motor bacarıqlarının sabitliyini nümayiş etdirmə qabiliyyəti vacibdir. Gənc futbolçuların təsirli taktiki və texniki hazırlığı üçün bu xüsusi keyfiyyətin inkişaf etdirilməsinin vacibliyi nəzərə alınmaqla, sürət gücünün keyfiyyətlərində intensiv bir artım 10 yaşında meydana gəlməyə başlasa da, sürətin inkişafı ilə bağlı xüsusi bölmə-güc keyfiyyətləri modelimizə daxil edildi.

Hərəkət və əməl seçiminin əsasını motiv olaraq düşünərək, qeyd etmək lazımdır ki, futbolçuların idman fəaliyyətinin ilkin mərhələsində motivlər fiziki fəaliyyət, fiziki və ya əqli qüsurların düzəldilməsi, insanlarla ünsiyyət qurmaq imkanı ola bilər. həmyaşdılar qrupu, qabiliyyətlərini dərk etmək, "dəbli" idman növünü

mənimsəmək. Beləliklə, taktiki və texniki təlim modelində motivasiyanı nəzərə almaq onun həyata keçirilməsinin effektivliyinə təsir edən əlavə amil ola bilər.

İdman komandasını bir növ kiçik bir sosial qrup hesab edərək, modelimizin effektivliyini artırmaq üçün məşqçinin komanda liderlərinin potensialından istifadə etməsi lazım olduğunu güman etdik. İdman komandalarında liderliyi sosial cəhətdən zəruri, təbii bir özünü idarəetmə prosesi olaraq təyin edərkən qeyd etməliyik ki, lider məşqçinin planına və tapşırıqlarına uyğun hərəkət edərsə, bir qayda olaraq, maksimum müsbət təsir əldə edilir. komanda üzvlərinin birgə söylərinin təşkili və əlaqələndirilməsi.

İkinci fəsildə əldə edilən məlumatlar təcrübə şəraitində araşdırılacaq.

II FƏSİL. FUTBOLDA 8-9 YAŞLI UŞAQ FUTBOLÇULARIN TAKTİKİ VƏ TEXNİKİ HAZIRLIĞININ MODELLEŞDİRİLMƏSİ ÜÇÜN PEDAQOJİ ŞƏRTLƏRİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNƏ DAİR TƏDQIQAT İŞLƏRİ

2.1. Tədqiqat işinin məqsədi, vəzifələri və məzmunu

Tədqiqatda apardığımız 8-9 yaşlı gənc futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsi uzun proses zəncirvari bir mərhələdən keçdi və ziddiyyətlər ortaya çıxdı, fərziyyələr irəli sürüldü və nəzəri bir təməl quruldu. İnkişafın lazımı mərhələlərini keçərək 8-9 yaşlı gənc futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlıq modeli təcrübənin son mərhələsində effektivliyini nümayiş etdirdi. Tədqiqatın mərhələləri və nəticələri bu fəslin mövzudur.

Tədqiqat - Latınca "sınaq, təcrübə" sözündəndir - tədqiqat metodlarından biridir. Bir qayda olaraq, irəli sürülən fikirləri, fərziyyələri, müddəaları sınamaq və nəticələr əldə etmək üçün işləmə şərtlərinin çevrilməsi, birləşməsi, dəyişməsi və ya təcrid edilməsi əsasında öyrənilən hadisələrə fəal təsir göstərmək məqsədi daşıyır.

Futbolda 8-9 yaş arası gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsi ilə bağlı tədqiqatın eksperimental hissəsində təcrübə, idrak vasitəsi və təcrübə vasitəsi kimi kəskin fərq qoymadıq. Hər iki halda ortaq cəhətlər çoxdur: məqsədin, hipotezin olması, axtarılan nəticəni kəşf etmək üçün xüsusi vəziyyətlərin yaradılması, yeni faktların toplanması, əldə edilən nəticələrin nəzəri təhlili, nəticələr, təcrübəyə müraciət .

Futbolda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelini sınamaq üçün eksperimental işlər təşkil edərkən pedaqoji təcrübə üçün xarakterik olan aşağıdakı prosedurları yerinə yetirdik:

- eksperimental tədqiqat proqramının tərtib edilməsi;
- eksperimental işlərin aparılması və əldə edilən məlumatların ölçülməsi üçün xüsusi metod və parametrlərin seçilməsi;
- öyrənilən əhalinin nümayəndəsi olan nümunənin müəyyən edilməsi;

- təcrübənin müəyyənləşdirilməsi, formalaşdırılması və ümumiləşdirilməsi mərhələlərinin həyata keçirilməsi;
- təcrübənin nəticələrinin kəmiyyət və keyfiyyət təhlili;
- əldə edilən nəticələrin təsviri, onların inteqrasiyası;
- təcrübənin effektivliyinin müəyyən edilməsi.

Futbolda 8-9 yaş arası gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsi probleminin nəzəri təhlili eksperimental yoxlama tələb edən fərziyyələr irəli sürməyə imkan verdi.

İnkişaf etdirilmiş modelin həyata keçirilməsinə kömək edən bir sıra pedaqoji şərtlər, o cümlədən:

- 8-9 yaşlı gənc futbolçuların yeni motor rejiminə daxil edilməsi, fiziki fəaliyyətə və sosial qrupdakı münasibətlərə uyğunlaşma motivasiyasının formalaşdırılması;
- futbolçuların sürət güc keyfiyyətlərinin yaxşılaşdırılması, fiziki şərtlərin tədricən qurulmasını təmin edən bir-biri ilə əlaqəli fəaliyyətlər kompleksinin istifadəsi;
- Liderlik, fəaliyyətin məqsəd və vəzifələri ilə əlaqədar olaraq idmançılar arasında qarşılıqlı əlaqələrin və özünü idarə etmənin və əlaqələndirmənin ictimai zəruri bir təbii prosesi olaraq.

Bu müddəalar tədqiqat zamanı bizim tərəfimizdən təsdiqləndi “Vətən” futbol məktəbinin futbolçuları ilə aparılan təcrübi işlər. Tədqiqatda ümumilikdə 24 nəfər iştirak etmişdir.

Tədqiqat işləri bir neçə mərhələdə aparıldı.

Aşkarlama mərhələsi, futbolda 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlığının formalaşması probleminin vəziyyətini müəyyən etməyə imkan verdi.

Tədqiqatın formalaşma mərhələsi, 8-9 yaşlı gənc futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsi üçün pedaqoji şərtlərin həyata keçirilməsinə yönəlib. Pedaqoji eksperimentin nəticələrini emal etmək, ümumiləşdirmək və rəsmiləşdirmək imkanı ümumiləşdirmə mərhələsi ilə təmin edilmişdir.

Ekspert hadisələri zamanı məlumatların əldə edilməsi və işlənməsi pedaqoji tədqiqat metodlarından istifadə etməklə aparılmışdır: müşahidə, sorğu -sual, test, miqyaslama, dilimlər və riyazi statistika metodları. Beləliklə, ixtisas tədqiqatının üçüncü fəslə bu tədqiqat mərhələlərinin təsvirinə həsr edilmişdir.

Eksperimental sınaqdan keçən təlim qrupları praktiki olaraq eyni parametrlərə malik idi. Eksperimental qrupda (EQ) 8-9 yaşlı gənc futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsinin pedaqoji şərtləri sınaqdan keçirildi. Nəzarət qrupunda (NQ) məqsədli şəkildə tək bir şərt təmin edilmədi, ancaq ənənəvi təlim prosesi həyata keçirildi.

Təyinat mərhələsində işlər aşağıdakı sahələrdə aparıldı:

- 1) 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin öyrənilməsi;
- 2) gənc futbolçuların sürət-güc keyfiyyətlərinin öyrənilməsi;
- 3) futbolçuların futbol oynamaq motivasiyasının səviyyəsini öyrənmək.

Aşkarlama təcrübəsinin birinci istiqaməti, 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsi məsələsinin öyrənilməsi ilə bağlıdır.

8-9 yaş arası futbolçuların taktiki və texniki hazırlığını təyin etmək üçün oyun mühitində sınaq keçirildi. Hər mövzu fərqli rəqiblərə qarşı fərqli tərəfdaşlarla oynayaraq 3-5 yoxlama görüşündə iştirak etmək imkanı qazandı. Təlimçi tərəfindən ekspert qiymətləndirmə metodu xüsusi bir müşahidə və qiymətləndirmələrin müəyyənləşdirilməsi sxeminə uyğun olaraq tətbiq edilmişdir. Əsas diqqət, taktiki və texniki hazırlığın səviyyəsini mühakimə edə biləcəyiniz xüsusiyyətlərə verildi:

a) oriyentasiya sürəti, həll seçimi və texnikanın dəqiq tətbiqi;

b) qəbul edilən qərarların effektivliyi, onların həyata keçirilməsi üçün texnika və vasitələrin düzgün seçilməsi, onların yerinə yetirilməsinin düzgünlüyü,

Empirik olaraq hazırlanmış bir reyting şkalası istifadə edilmişdir:

Yüksək səviyyə - mövzu yüksək səviyyədə taktiki düşünmə səmərəliliyi göstərdi; bütün hallarda oyun tapşırıqları tez və düzgün həll edildi, texniki hərəkətlər dəqiq və düzgün yerinə yetirildi.

Orta səviyyə - kifayət qədər yaxşı oriyentasiya göstərildi, lakin bütün hallarda deyil. Bəzən ortaya çıxan problemləri həll etmək üçün məqbul olsa da, ən yaxşı

variantlar olmurdu. Və ya əksinə, ən çətin epizodlarda həll yolunu gecikdirirdilər və vaxtından kənar hərəkət edərək, rəqibin nəzərdə tutulan planı açmasına və onun icrasına mane olmasına imkan verən hərəkətin icra hissəsində gecikirdilər. . Və ya aydın bir istiqamət və ortaya çıxan problemləri həll etmək üçün ən yaxşı variantlarla, texnikanın tətbiqi nəzərdə tutulan məqsədə çatmağa imkan vermədi.

Aşağı səviyyə - hərəkət etmək üçün çox yavaş idilər və təsirsiz qərarlar verirdilər, çünki düşünmək və hərəkət üsullarını seçmək üçün kifayət qədər vaxtları olmadığından, tez -tez təsadüfi hərəkət edir, ünvensız topa vurur və bir çox texniki səhvlər edirdilər. Texnikaya sahib olmaq səviyyəsi taktiki vəzifələrin yerinə yetirilməsinə imkan vermədi.

Futbolda 8-9 yaş arası futbolçuların sürətli güc keyfiyyətlərinin inkişafını təyin etmək üçün V.İ.Lyax tərəfindən təklif olunan sürət güc keyfiyyətlərini qiymətləndirmək üçün testlərdən və göstəricilərdən istifadə etdik:

1. 30 m qaçış. Sürət keyfiyyətlərini qiymətləndirmək üçün 30 m məsafəyə qaçma vaxtı təyin edildi. İki cəhd edilir, ən yaxşı nəticə seçilir.

2. İki ayağın təkani ilə yerindən uzununa sıçrayış. Sürət güc keyfiyyətlərini qiymətləndirmək üçün ayaq üstə tullanma uzunluğu iki ayağı itələməklə ölçüldü. Futbolçu tullanma xəttinin üzərində dayanır, hazırlıq yarı çömbəlmədən sonra əllərinin yelləncək hərəkətləri ilə mümkün olan maksimum məsafəyə enir və aşağı tullanır. İki cəhddən ən yaxşı nəticə qeydə alınır.

3. Janqlyorluq. Top çiləmə edərkən əl barmaqlarınızla atmalı və ya çiləməlisiniz. Hər dəfə topa vuranda mərkəzə vurmağa çalışmaq lazımdır, sonra top bərabər uçacaq.

Öyrənmə nəticələrini planlaşdırarkən, səviyyəli bir yanaşmadan istifadə etdik. Əksər ölkələrdə üç səviyyəli bir miqyas qəbul edilir - minimal, ümumi, inkişaf etmiş. Tədqiqatımızda səviyələrin təyin edilməsini təklif edirik: aşağı - minimum, orta - ümumi, inkişaf etmiş - yüksək. Təcrübəyə başlamazdan əvvəl nəzarət qrupunu (NQ) və eksperimental qrupunu (EQ) təyin etdik. Qruplar təcrübə üçün xüsusi olaraq yığılmamışdır.

Birgə məhsuldar fəaliyyət üçün motivlərin formalaşmasını və 8-9 yaşlı futbolçuların məşq və rəqabət fəaliyyətində uğurlu nəticələr əldə edilməsini müəyyən etmək üçün uşaqlara nailiyyət ehtiyacının miqyasında bir araşdırma aparmağı təklif etdik. Uğur üçün motivasiya (uğur, uğurlar) - nəticələri yaxşılaşdırmağa çalışmaq, əldə edilənlərdən narazı qalmaq, məqsədlərinə çatmaqda israrlı olmaq, hər vasitə ilə öz məqsədinə çatmaq üçün səy göstərmək - bütün insana təsir edən nüvə şəxsiyyət xüsusiyyətlərindən biridir. həyat

Müvəffəqiyyət motivasiyasını, müvəffəqiyyət motivasiyasını ölçmək üçün hazırlanmış anketdən istifadə edə bilərsiniz - anketin kiçik bir testi. Ölçək 22 mülahizədən ibarətdir ki, bu barədə iki mümkün cavab var - "bəli" və ya "yox". Əsaslara uyğun gələn cavablar (kod üzrə) ümumiləşdirilir (hər belə cavab üçün 1 bal).

Daha əvvəl təsvir edilən bir çox anket testlərindən fərqli olaraq, nailiyyət ehtiyacının miqyası ondalık (divar) normalarına malikdir, buna görə də müəyyən bir nəticə aşağıdakı məlumatlardan istifadə etməklə qiymətləndirilə bilər:

Aşağı motivasiya:

2-11 xal.

Motivasiyanın orta səviyyəsi:

12-15 xal.

Yüksək motivasiya:

16-19 xal.

Anket testinin kodu: sualların cavabı "bəli" dir

2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22; suallara "yox" cavabını verir

1, 3, 4, 5, 9, 11, 12, 13, 15, 17, 20.

Cədvəl 2.1.

Müvəffəqiyyət ehtiyacını qiymətləndirmək üçün miqyaslı test anketi

Suallar	Bəli	Yox
Düşünürəm ki, həyatda uğur hesablamadan çox şansdan asılıdır.		
Sevdiyim əyləncəni itirsəm, həyat mənim üçün bütün mənasını itirəcək.		
Mənim üçün hər hansı bir işdə onun icrası deyil, son nəticə daha vacibdir.		

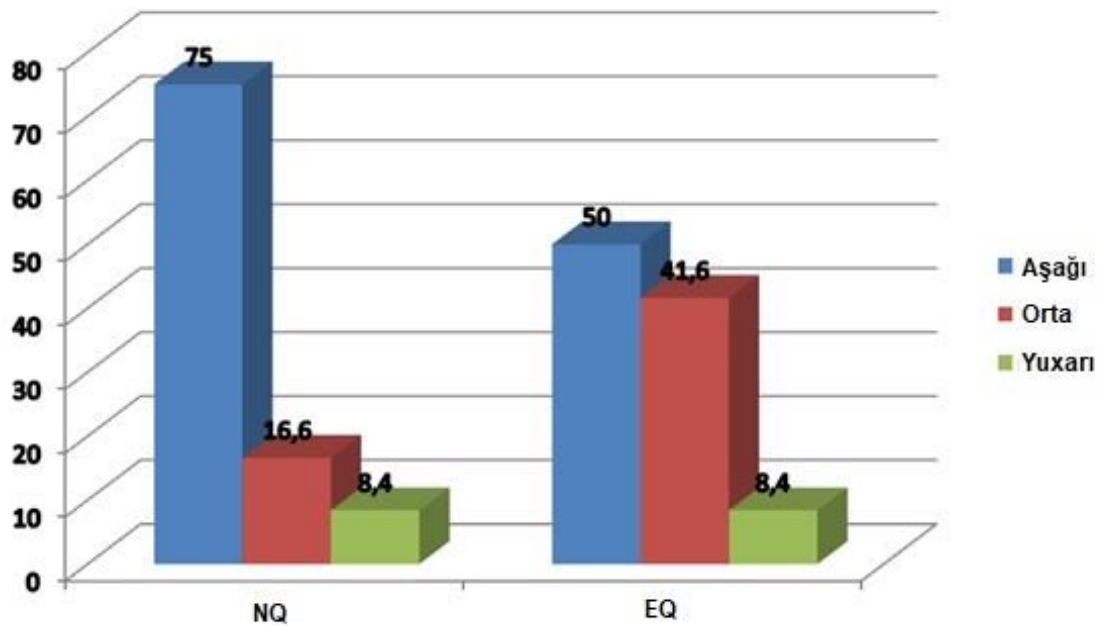
Cədvəl 2.1-in ardı

İnanıram ki, insanlar sevdikləri ilə pis münasibət qurmaqdansa, işdəki və təhsildəki uğursuzluqlardan daha çox əziyyət çəkirlər.		
Məncə, insanların çoxu yaxın hədəflərlə deyil, uzaq hədəflərlə yaşayır.		
Həyatda uğursuzluqdan daha çox uğur qazanıram.		
Aktiv insanlardan daha çox emosional insanları sevirəm.		
Hətta normal məşqdə də onun bəzi elementlərini yaxşılaşdırmağa çalışıram.		
Uğur düşüncələrinə qapılıraq, ehtiyat tədbirlərini unuda bilərəm.		
Sevdiklərim tənbel olduğumu düşünürlər		
Düşünürəm ki, uğursuzluqlarda özümdən çox şərtlər günahkardır.		
Bacarıqdan çox səbrim var.		
Valideynlərim məni çox möhkəm idarə edirlər.		
Tənbellik və müvəffəqiyyətə şübhə etməmək məni tez -tez niyyətlərimdən əl çəkməyə məcbur edir.		
Özümə güvənən bir insan olduğumu düşünürəm.		
Uğur naminə, şansım az olsa da risk edə bilərəm.		
Mən çalışqan insanam.		
Hər şey yolunda getdikdə enerjim güclənir.		
Sevdiklərim ümumiyyətlə planlarımı bölüşümlər.		
Həyat tələblərimin səviyyəsi yoldaşlarımdan daha aşağıdır.		
Mənə elə gəlir ki, içimdə qabiliyyətdən daha çox inad var.		

Cədvəl 2.2.

Tədqiqatın müəyyənedici mərhələsində nəzarət və eksperimental qrupların ehtiyaclarının əldə edilməsinin qiymətləndirilməsi üçün miqyasın inkişaf səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2020)

Qrup	sayı	Nailiyyətə olan ehtiyac səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdarı	%	Miqdarı	%	Miqdarı	%	
NQ	12	9	75	2	16,6	1	8,4	1,58
EQ	12	6	50	5	41,6	1	8,4	1,66

Şək. 2.2. 2020-ci il üçün ehtiyacların qiymətləndirilməsi üçün miqyasın inkişaf səviyyələrinə görə kəsişmənin nəticələri

İdmançılığının təməlinin qoyulduğu yaşda gənc futbolçuların sürət-gücün hazırlıq səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq xüsusilə vacibdir, xüsusən də 8-9 yaşlarına diqqət yetirilməlidir. Bu yaş uşaqların fiziki bacarıq və hərəkəti qabiliyyətlərini formalaşdırmaq üçün əlverişlidir.

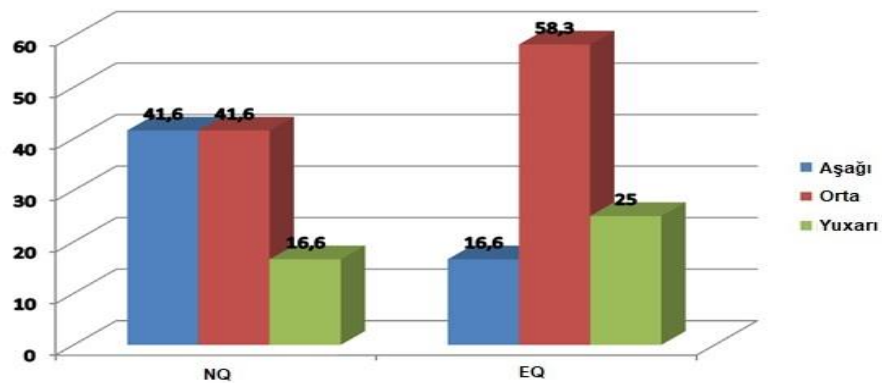
Cədvəl 2.3.

Sürət gücünün inkişaf səviyyələri haqqında müqayisəli məlumatlar
Təcrübənin müəyyənədi mərhələsindəki nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı futbolçuların sürət-güc hərəkəti qabiliyyət keyfiyyətləri (30 m qaçış)
(2020-ci il)

Qrup	İştirakçıların sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		m/s	%		%		%	
NQ	12	6	33,3		41,6		25	1,43
EQ	12		16,6		50		33,3	1,47

Cədvəl 2.4-ün ardı

NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	2	16,6	7	58,3	3	25	1,50

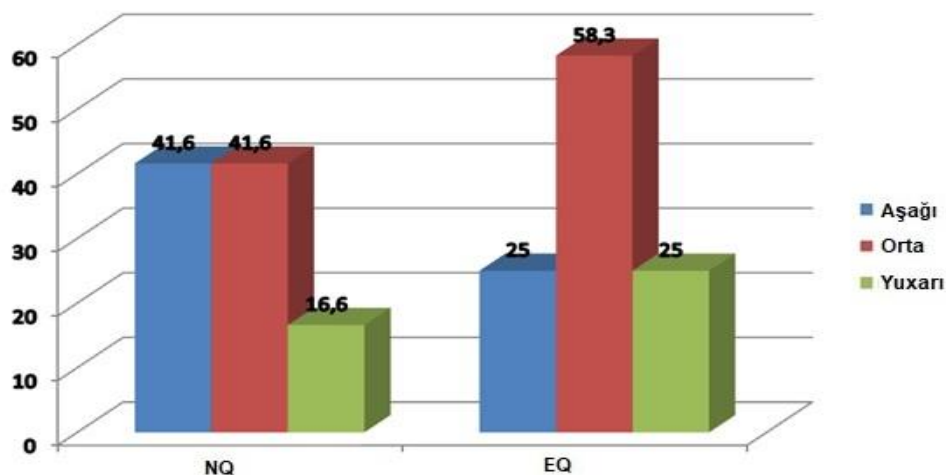

Şək. 2.4. Sürət gücü keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrinə görə kəsilmənin nəticələri (iki ayağı itələyən bir yerdən uzun sıçrayış) 2021

Cədvəl 2.5.

Tədqiqatın müəyyənedici mərhələsində nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı futbolçularının topçiləmə (yanqlyorluq) sürətli inkişaf səviyyələrinə dair müqayisəli məlumatlar (2021-cı il)

Qrup	İştirakçıların sayı	Texniki hazırlığın inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	3	25	6	50	3	25	1,50

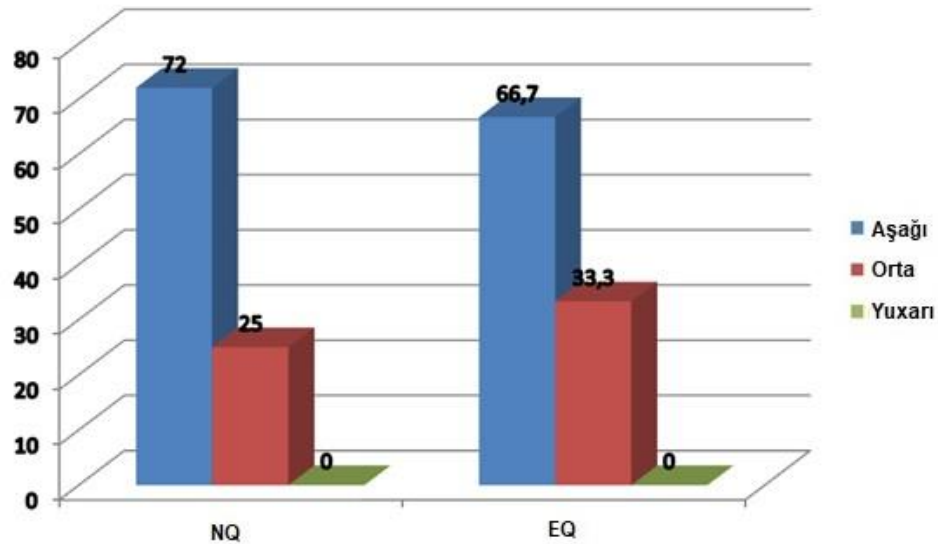

Şək. 2.5. 2020-ci ildə texniki hazırlıq (topçiləmə) inkişaf səviyyələrinə görə müqayisəli nəticələr

Cədvəl 2.6.

Tədqiqatın müəyyənədi mərhələsində 8-9 yaşlı nəzarət və eksperimental qruplarının futbolçularının texniki və taktiki hazırlıq səviyyələrinə dair müqayisəli məlumatlar (2022)

Qrup	İştirakçıların sayı	Texniki və taktiki hazırlıq inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
KQ	12	6	50	3	25	3	25	1,25
EQ	12	3	25	2	16,7	7	58,3	1,50

Şək. 2.6. 2020-ci ildə təcrübənin müəyyən mərhələsində 8-9 yaşlı futbolçuların nəzarət və eksperimental qruplarının taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinə dair bölmənin nəticələri

2.2. Futbolda 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelinin xüsusiyyətləri

Taktiki və texniki hazırlıq modelinin əsas vəzifəsi gənc futbolçuların imkanlarına uyğun olan oyun vəziyyətlərində texnikanın fərdi texniki performans formalarını nümayiş etdirmələrini təmin etməkdir.

İlkin təlim mərhələsində texnika ilə tanışlıq baş verir. İlk addım texnika haqqında anlayış yaratmaqdır. Tapşırığın nümayiş, izah üsullarından istifadə olunur. Ən vacib texniki detallar izah olunur. Şüurlu dinləməyə və başa düşməyə nail olmaq lazımdır. Texnikaların maksimum sayı haqqında bir fikir yaratmaq vacibdir. Arsenal nə qədər böyükdürsə, bir o qədər fərdi məşq də ola bilər.

Gənc futbolçulara müxtəlif motor bacarıqları əldə etməyi, hərəkət hissini inkişaf etdirməyi öyrədərkən böyük diqqət yetirilməlidir. Uşaqların çox inkişaf etmiş bir yaddaşa sahib olmasına baxmayaraq, sinifdə 2 -dən çox texnika öyrənilməməlidir.

Məşqçi köhnələri ilə münasibətlərində yeni texnikalar verməli, texnikaların öyrənilməsində onlara etibar etməlidir.

Tələbə öyrənilən element, onun tərkib hissələri haqqında tam vizual və motor təsəvvürə malik olduqda ilkin təlim mərhələsi başa çatmış hesab edilə bilər.

Yuxarıda göstərilənlərə əlavə olaraq, 8-9 yaş qruplarında texniki təlim üzərində işləyərkən bir sıra digər müddəaları da nəzərə almaq lazımdır:

a) Tədris edərkən öyrənilən texnikaların təkrarlanması kiçik və orta səylərlə baş verməlidir. Uşaqda yorğunluq yaranarsa, texnikanın öyrənilməsi dayandırılmalı və digər təlim tapşırıqlarına həll edilməlidir.

b) Texnikanın gücləndirilməsi, öyrənilən texnikanın çox sayda təkrarını ehtiva edən oyunda baş verməlidir.

c) Yorğunluğu azaltmaq və yüksək emosional fonu qorumaq üçün dərsləri oyun məşqləri ilə bitirmək məsləhətdir. Onlar müxtəlif və maraqlı olmalıdır.

d) Bir sıra tez -tez məşqlərdən sonra 2-4 seans ara verərsəniz, texnikanı mənimsəməyin təsiri artır.

e) Şagird səhvləri üzərində daim işləmək çox vacibdir. Səhvləri düzəltmək üçün məşqçi, ilk növbədə, səbəblərini özü dəqiq bilməlidir.

Gənc futbolçuların hazırlanması prosesində futbolçuların "taktiki savadlılıq" tərbiyəsinə xüsusi yer verilməlidir. Taktiki hazırlığın məqsədi yeni gələn futbolçuya bilik və bacarıqlar vermək, oyunun daim dəyişən şəraitində müvəffəqiyyətli fəaliyyətinə kömək edəcək bacarıq və keyfiyyətləri aşılamaqdır.

Futbolçuların taktiki bacarığı, oyun zamanı daim və gözlənilmədən yaranan oyun vəziyyətlərini həll etməyin ən təsirli yollarını tapmaq qabiliyyətindədir.

Taktika ilə bağlı əsas müddəaları mənimsəyərkən gənc futbolçular bir -birindən fərqli kompozisiya qruplarında hərəkət etməyi öyrənməlidirlər: iki və ya üç nəfər. Belə bir fürsət müxtəlif açıq oyunların istifadəsi ilə təmin edilir.

Taktika üzrə sonrakı məşqlərin daha uğurlu olması üçün oyunçuların nəzəri hazırlığının daim artmasını təmin etmək lazımdır. Məşqçi tez-tez maketlərdən istifadə edərək oyun vəziyyətlərində ən çox rast gəlinən sadə taktiki problemləri həll etməyi təklif edərsə, gənc futbolçular məcazi bir təsvirə sahib olurlar, öyrənilən material daha dərinlən xatırlanar. Başqa bir vacib məqam, oyun qaydalarını yaxşı bilməkdir.

Həm də taktiki hazırlığı yaxşılaşdırır. Bir oyunçu qaydaları, oyunda mübahisəli məqamları bilmədikdə, taktiki hazırlığın keçməsinə mane olacaq münaqişələr yarana bilər.

10 yaşında, taktika öyrədərkən müəyyən müddəalara riayət etməlisiniz. Əsas olanları vurğulayaq.

a) Bir qədər mürəkkəb şəraitdə fərdi taktiki hərəkətlərdə təlimin davam etdirilməsi;

b) Ən sadə qrup taktiki hərəkətləri öyrənilir (topu cüt -cüt ötürmək, yerində durarkən topötürmələr; düz xətt üzrə hərəkət edərək istiqamət dəyişdirməklə cüt -cüt ötürmə)

c) 5x5, 6x6, 7x7 əsaslı məhdud tərkibli futbol oyunları 69x35.5 m -dən çox deyil.

Təlim məşğələlərində iştirakçıları üçün daha mürəkkəb problemlərin formalaşdırılması ilə komanda oyunlarını tətbiq etmək artıq mümkündür.

Komanda oyunları - oyunçuların bir -birinə qarşı çıxan 2 qrupa bölündükləri oyunlar. Bütün komanda üzvlərinin fəaliyyəti əsasən komandanın maraqlarına tabedir. Onların tərbiyəvi rolu çox böyükdür. Bu oyunlar rəqabət mübarizəsinin yüksək intensivliyi, oyunçuların güclü emosional həyəcanı ilə xarakterizə olunur ki, bu da həm mübarizənin çətinlikləri ilə, həm də hərəkətlərinin nəticəsi üçün hər kəsin yüksək məsuliyyət hissi ilə əlaqələndirilir.

Taktiki təlim tədricən daha dərin və daha mürəkkəb bir xarakter almağa başlayır. Nəzəri cəhətdən futbolçuların taktiki fəaliyyəti, tərəfdaşla qarşılıqlı əlaqə və rəqiblə qarşıdurma prosesində yaranan əməliyyat vəzifələrinin həllidir.

Taktika tədris prosesində taktika və texnologiyanın üzvi birliyinə nail olmaq lazımdır. Başqa sözlə, taktiki və texniki hazırlıq dedikdə, rəqabət prosesində yaranan problemlərin həllinin rasional üsullarının təkmilləşdirilməsi və bu problemlərin həllinin effektivliyini müəyyən edən xüsusi qabiliyyətlərin inkişafı nəzərdə tutulur.

İlk dərslərdən etibarən gənc futbolçuları müstəqil, yönümlü və yaradıcı olmağa öyrətmək çox vacibdir. Təlimlər seçilməli, icra zamanı kursantlar vəziyyəti başa

düşmək, müəyyən qərarlar vermək, hərəkətlərini ümumiləşdirmək və qiymətləndirmək məcburiyyətindədirlər.

Taktik və texniki təlim bir pedaqoji proses olaraq şərti olaraq bir neçə mərhələyə bölünə bilər.

Birinci mərhələ, müvəffəqiyyətli taktiki hərəkətlərin əsasını təşkil edən kursantların keyfiyyət və qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək məqsədi daşmalıdır.

Taktiki və texniki hazırlığın fərdiləşdirilməsi təkcə idmanın təkmilləşdirilməsi vasitələrindən biri deyil, həm də taktika tədrisinin ilk mərhələsidir.

Yalnız bu mərhələni keçdikdən sonra məşqçi oyunun qrup və komanda taktikasını öyrətməyə keçməlidir.

Məşqçi, hər bir oyunçuda taktiki və texniki hazırlığın vəzifələrini ardıcıl olaraq həll etməyə imkan verən zehni keyfiyyətlər kompleksi öyrətməli və inkişaf etdirməlidir.

Məşqçi, oyunun mahiyyətini düzgün anlamaq, hər səhv qərarı gözdən keçirmək və yerinə yetirilən hərəkəti qiymətləndirməklə məşğul olmalıdır. Buna görə də hər dərsin məzmununun əsas istiqaməti oyunda təcrübənin inkişafı və toplanmasıdır.

Təlim tapşırıqlarının təyin edilməsi və oyun və rəqabət formalarında onların oyun həlli təlim sessiyalarında geniş istifadə olunmalıdır, əgər bu, dərs vəziyyətinin xüsusiyyətlərindən qaynaqlanmırsa, şagirdlərlə ciddi rəsmi ünsiyyət formalarından imtina etməkdən qorxmur.

Oyunda ən vacib əlaqələrdir:

- a) rəqabətli güləş,
- b) oyun əməkdaşlığı.

Bu əlaqələrin təzahürü nəticəsində oyun qarşılıqlı əlaqəsi prosesi dəyişkən olur. Daim və çox vaxt gözlənilmədən yeni şərtlər yaranır, yeni vəziyyətlər və oyun fəaliyyətinin vəzifələri yaranır. Buna uyğun olaraq xarakterinizi dəyişdirməlisiniz.

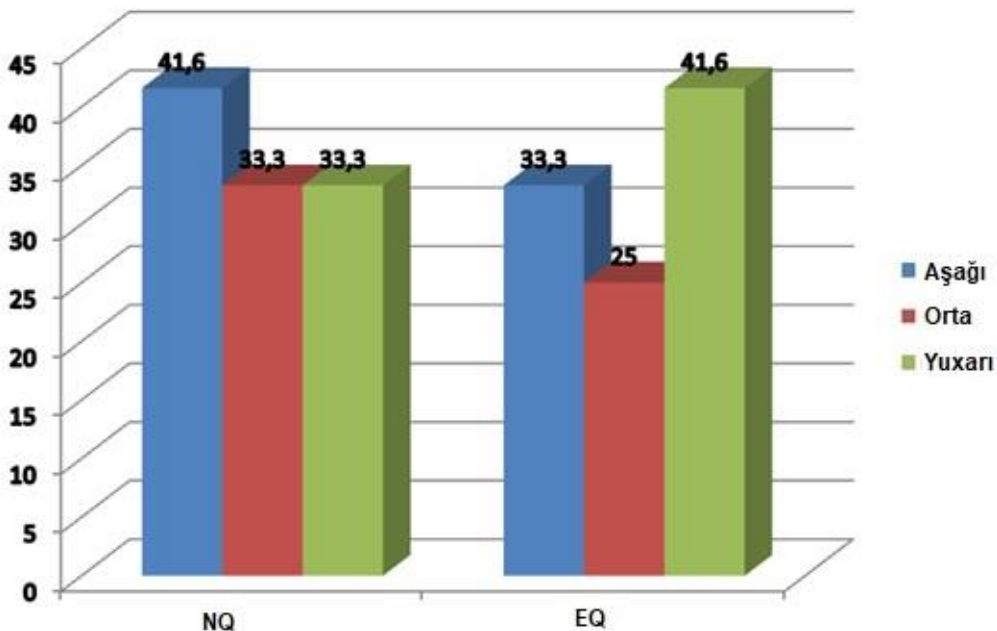
2.3. Tədqiqat nəticələrinin müzakirəsi

Tədqiqatın formalaşma mərhələsi tədris prosesinin təbii şəraitində, nəzarət qrupunda ənənəvi forma, eksperimental qrupda isə müəyyən bir üsula uyğun olaraq keçirildi. Eksperimental təlim metodikasının nəticələrini təqdim edirik.

Cədvəl 2.7.

Nəzarət və Eksperimental qrupların hazırlıq səviyyələrinin formalaşma mərhələsində nəticələri (2021)

Qrup	Əhali sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
KQ	12	5	41,6	3	33,3	4	33,3	1,58
EQ	12	4	33,3	3	25	5	41,6	1,66

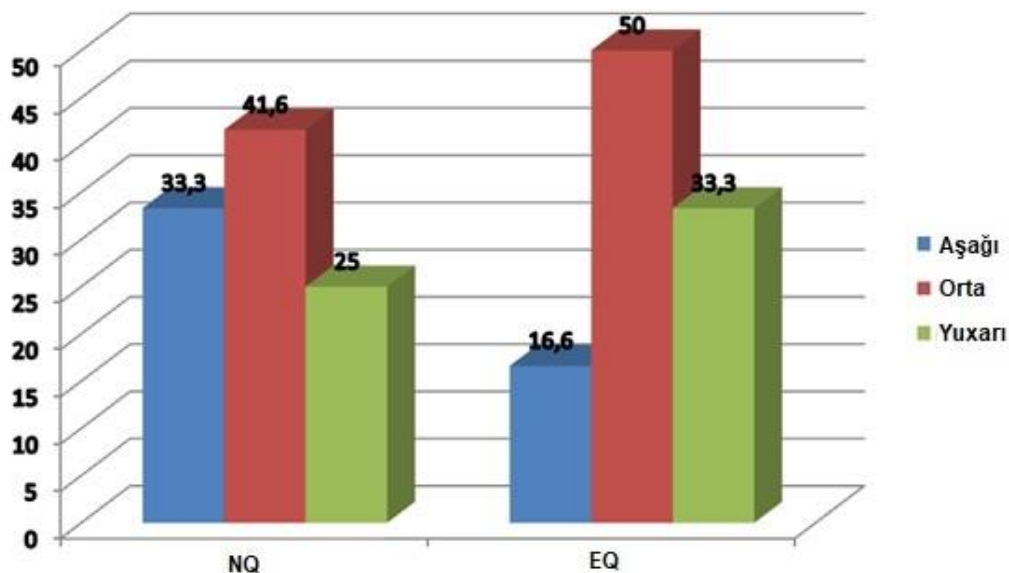

Şək. 2.7. 2021-ci il üçün ehtiyacların qiymətləndirilməsi üçün miqyasın inkişaf səviyyələrinə görə bölmənin nəticələri

Cədvəl 2.7.

Tədqiqatın formalaşma mərhələsində nəzarət və eksperimental qruplarının 8-9 yaşlı (30 m qaçan) futbolçularının sürət keyfiyyətinin inkişaf səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2021)

Qrup	Əhali sayı	Sürət keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
KQ	12	4	33,3	5	41,6	3	25	1,43
EQ	12	2	16,6	6	50	4	33,3	1,47

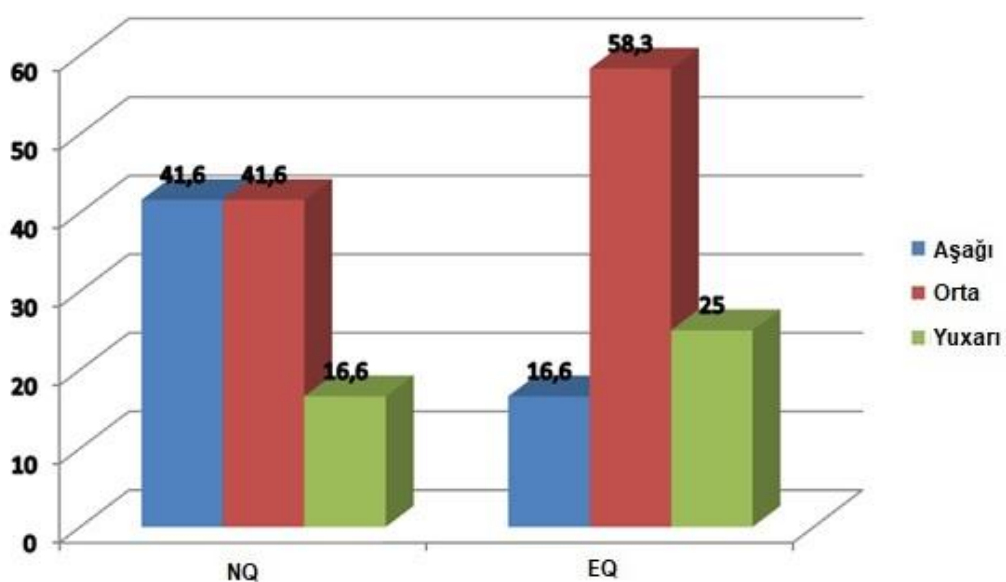

Şək. 2.8. 2021-ci ildə sürət gücü keyfiyyətlərinin (30 m qaçış) inkişaf səviyyələrinə görə kəsilmənin nəticələri

Cədvəl 2.9.

Tədqiqatın formalaşma mərhələsindəki nəzarət və eksperimental qruplarının 8-9 yaşlı futbolçularının (iki ayağın təkəni ilə yerindən uzununa tullanma) sürət güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2021)

Qrup	Əhali sayı	Sürət-güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	2	16,6	7	58,3	3	25	1,50

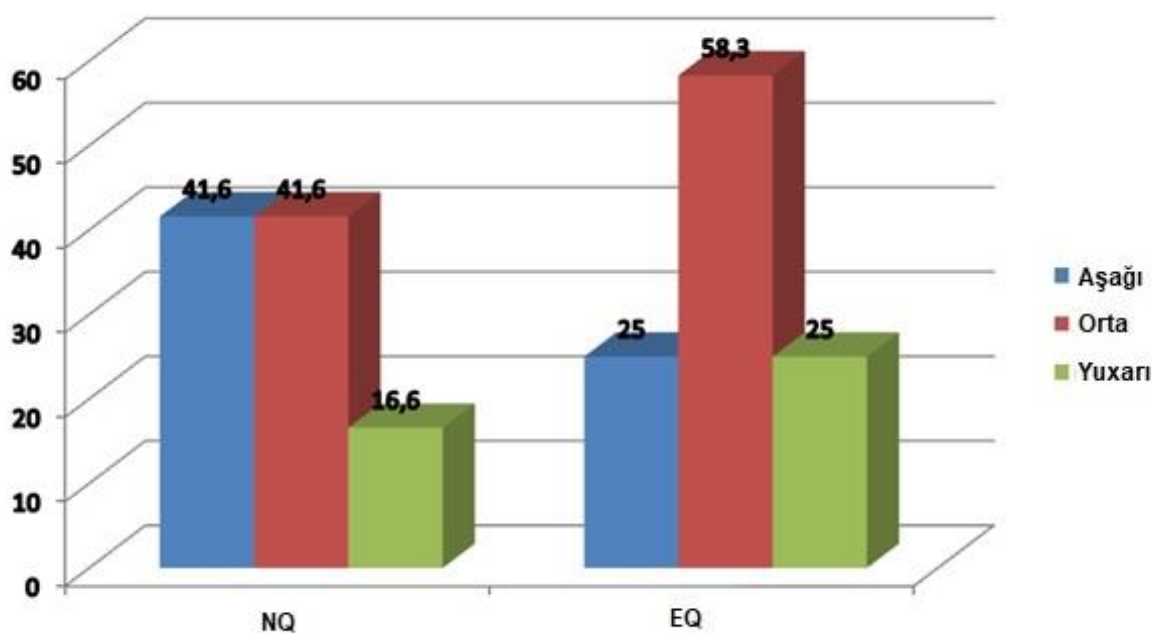

Şək. 2.9. Sürət gücü keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyələrindəki kəsilmənin nəticələri (iki ayağı itələyən bir yerdən uzun sıçrayış) 2021

Cədvəl 2.10.

Tədqiqat formalaşma mərhələsindəki nəzarət və eksperimental qrupların 8-9 yaşlı futbolçularının topçiləmə (janqlyorluq) inkişaf səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2021)

Qrup	Əhali sayı	Texniki hazırlıq inkişaf səviyyələri						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	5	41,6	5	41,6	2	16,6	1,25
EQ	12	3	25	6	50	3	25	1,50

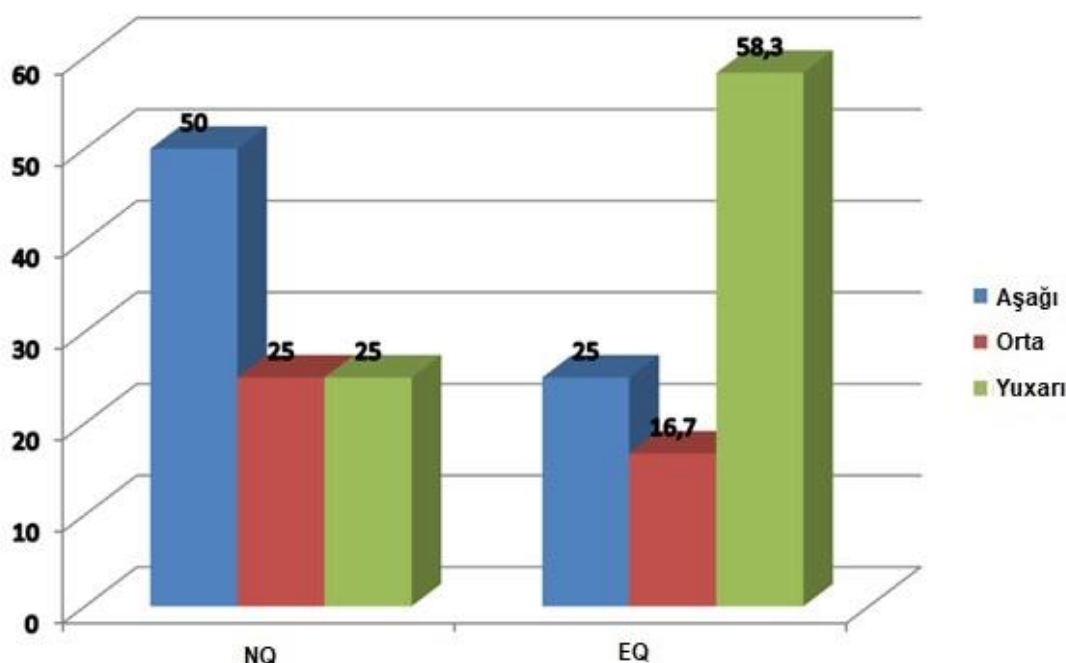

Şək. 2.10. 2020 -ci ildə sürət gücü keyfiyyətlərinin (Topçiləmə inkişaf səviyyələrinə görə kəsilmənin nəticələri

Cədvəl 2.11.

Tədqiqatın formalaşma mərhələsində 8-9 yaşlı nəzarət və eksperimental qrup futbolçularının taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinin müqayisəli məlumatları (2021)

Qrup	Əhali sayı	Taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinin						X
		Qısa		Orta		Yüksək		
		Miqdar	%	Miqdar	%	Miqdar	%	
NQ	12	9	72	3	25	0	0	1,25
EQ	12	8	66,7	4	33,3	0	0	1,50

Şək. 2.11. 2021 -ci ildə təcrübənin müəyyən mərhələsində 8-9 yaşlı futbolçuların nəzarət və eksperimental qruplarının taktiki və texniki hazırlıq səviyyələrinə görə bölmənin nəticələri

Beləliklə, formalaşdırıcı eksperimentin nəticələrinin öyrənilməsi və təhlili bizim hazırladığımız taktiki və texniki hazırlıq modelinin idmançıların fərdi və şəxsi xüsusiyyətlərinə müsbət təsir etdiyi və komandanın uğurlu formalaşmasına kömək etdiyi qənaətinə gəlməyə imkan verir.

NƏTİCƏ

1. Eksperimental işin əsas məqsədi tədqiqatda irəli sürülən hipotezi yoxlamaq idi. Hipotez Bakı şəhəri, “Vətən” futbol məktəbinin 8-9 yaşlı futbolçuları ilə aparılan tədqiqat işlər zamanı sınaqdan keçirildi.

2. Tədqiqatın müəyyən edici mərhələsində 8-9 yaş arası futbolçularda taktiki və texniki hazırlığın pedaqoji şərtlərini diaqnoz etdik və nəzarət və təcrübə qruplarının təxminən eyni səviyyədə olduğunu təyin etdik.

3. Tədqiqat işləri zamanı taktiki və texniki hazırlığın qiymətləndirilməsi meyarları (nəzarət oyunlarında iştirak), birgə məhsuldar fəaliyyət motivinin formalaşdırılması (nailiyyət ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi üçün bir araşdırma aparılmışdır) və sürət gücü keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsi (30 m qaçış, iki ayağın təkani ilə uzunluğa tullanma, Janqlyorluq (Topçiləmə).

4. Təcrübənin formalaşma mərhələsinin nəticələri, futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını, birgə fəaliyyət üçün motivin formalaşdığını və sürət və güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsinin artdığını göstərdi. Eksperimental qrupunda baş verən ən əhəmiyyətli dəyişikliklər, nəzarət qrupunda bu göstəricilər nisbətən aşağı olmuşdur.

5. Tərtib etdiyimiz 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu yaşın xüsusiyyətlərinə əsaslanır. Gənc idmançıların məşqlərinin müxtəlif komponentlərinin inkişafının həssas dövrləri nəzərə alınır.

TƏKLİFLƏR

Tədqiqatda 8-9 yaşlı uşaq futbolçuların futbolda taktiki və texniki hazırlığının modelləşdirilməsinin xüsusiyyətləri araşdırılır.

Birinci fəsildə pedaqoji nəzəriyyə və praktikada təlim problemi ilə bağlı fikirlər araşdırılmışdır. Keçən əsrin əvvəllərində Latın Amerikasında kök salmış minifutbolun inkişaf tarixi nəzərdən keçirilir. XX əsrin ortalarında mini futbol Avropada yetişdirilməyə başladı və ölkəmizdə turnirlər 1972-ci ildən etibarən müntəzəm hala gəldi.

Planlaşdırma zamanı futbolçuların hazırlanması prosesi şərti olaraq müxtəlif növlərə bölünür. Bunlar nəzəri, ümumi fiziki, xüsusi fiziki, texniki, taktiki hazırlıq bölmələridir. Uzunmüddətli məşqlərin bütün mərhələlərində, mini futbolun texnika və taktikasını öyrənmək və təkmilləşdirmək üçün davamlı bir proses gedir. Taktik-texniki hazırlıq, dəyişən şəraitdə oyun texnikasına yiyələnməyə yönəlmiş pedaqoji prosesdir. Təlim prosesinin nəzarəti müxtəlif təlim qruplarının nisbətinin və uzun müddətli təlimin müxtəlif mərhələlərində, müxtəlif dövrlərdə onlarda olan yükün həcmnin düzgün dəyişməsinə əsaslanır. Təlimlərin qruplara bölünməsi meyarları əsaslandırıldığı təqdirdə düzgün ola bilər.

8-9 yaşlarında sağlamlığın yaxşılaşdırılması, çoxşaxəli fiziki hazırlıq, həyati motor bacarıq və keyfiyyətlərə yiyələnmək, futbol texnikasının çeşidini genişləndirmək, oyun taktikasının əsaslarını öyrətmək məqsədi ilə işlər davam edir. Mərhələnin sonunda oyun bacarıq və qabiliyyətlərinin ekspert qiymətləndirilməsi aparılır. İmtahanın nəticələrinə əsasən, hər bir uşağın futbol üzrə qabiliyyətlərinin olması ilə bağlı ilkin proqnoz verilir.

İlkin hazırlıq mərhələsində texniki təlimin əsas vəzifəsi təcrübəsiz futbolçuları əsas texnikalarla tanış etməkdir. Bu problemin uğurla həlli, məşğul olanlar arasında futbola davamlı marağın formalaşmasına kömək edir. Taktiki hazırlığın ilk mərhələsi uğurlu taktiki hərəkətlərin əsasını təşkil edən şagirdlərdə müəyyən keyfiyyət və qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsinə yönəldilməlidir.

Futbolda taktiki və texniki hazırlığın modelləşdirilməsi, ehtimal olunan şərtlər daxilində gələcək fəaliyyətlərin zehni olaraq yaradılması ("oynanılması") prosesidir.

Futbolda 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelini hazırlayarkən, iştirakçıların yaş xüsusiyyətlərini, idman məktəbinin təşkilatı quruluşunu, təlim proqramlarının mövcudluğunu və bu cür təlimin effektivliyinə müxtəlif komponentlərin təsirini öyrənmək.

Tərtib etdiyimiz 8-9 yaşlı futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modeli bu yaşın xüsusiyyətlərinə əsaslanır. Gənc idmançıların məşqlərinin müxtəlif komponentlərinin inkişafının həssas dövrləri nəzərə alınır.

Modelə daxildir: a) taktiki və texniki hazırlıq prosesinin modelləşdirilməsi üçün ilkin şərtlər; taktiki və texniki hazırlıq metodologiyası, sürət və güc keyfiyyətlərinin inkişafı metodologiyası, gənc futbolçuların formalaşmış taktiki və texniki hərəkət səviyyəsinin qiymətləndirilməsi; b) gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq metodologiyasını nəzərdə tutur: xüsusi taktiki və texniki hərəkətlər haqqında biliklərin formalaşdırılması; konkret taktiki və texniki hərəkətlərin sabit həyata keçirilməsinin yaradılması; sürət gücü xüsusiyyətlərinin inkişafı üçün metodologiya; xüsusi taktiki-texniki hərəkətlərin formalaşdırılması, təlimin taktiki-texniki hərəkətlərinə nəzarət və düzəlişlər üçün təlim məşqləri kompleksləri; c) taktiki və texniki hərəkətlərin səviyyəsinin formalaşmasının qiymətləndirilməsi.

Gənc futbolçuların taktiki və texniki hazırlıq modelini təmin etmək vasitələrinə motivasiya, sürətli güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsi daxildir. İşdə müəyyən edilmişdir ki, futbolçuların idman fəaliyyətinin ilkin mərhələsində motivlər fiziki fəaliyyət, fiziki və ya zehni qüsurların düzəldilməsi, bir qrup həmyaşıdları ilə ünsiyyət qurmaq, qabiliyyətlərini dərk etmək, "dəbli bir" modaya yiyələnmək ola bilər. "idman növü. Beləliklə, taktiki və texniki təlim modelində motivasiyanı nəzərə almaq onun həyata keçirilməsinin effektivliyinə təsir edən əlavə amil ola bilər.

Təyinatlı və formalaşdırıcı təcrübələr zamanı məlum oldu ki, bizim tərəfimizdən hazırlanmış 8-9 yaş arası gənc futbolçuların taktiki-texniki hazırlıq modelinin futbolda istifadəsi taktiki cəhətdən əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmağa imkan verir. texniki hazırlıq göstəriciləri, həm də birgə fəaliyyət üçün motivlər formalaşdırmaq və sürət güc keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsinin yüksəlməsinə töhfə vermək.

İSİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. Айткулов С.А., Формирование технико-тактических действий квалифицированных спортсменов в мини-футболе: Дис. ... канд. пед. наук. Челябинск, 2005, 181 с.

2. Айткулов С.А. Методика технико-тактической подготовки в мини-футболе: учебное пособие для студ. факультетов физкультуры пед. Вузов. Челябинск: Изд-во Челяб. гос. пед. ун-та, 2009, 88 с.

3. Андреев С., Алиев Э. Тактика и тактическая подготовка в мини-футболе. М.: Советский спорт, 2006, 55 с.

4. Андреев С.Н., Алиев Э.Г. Мини-футбол в школе. М.: Советский спорт, 2006, 224 с.

5. Ахатов А.М., Работин И.В. Психологическая подготовка спортсменов. Учебно-методическое пособие. КамГАФКСиТ, 2008, 56 с.

6. Банников С.Е., Минязев Р.И., Босоногов А.Г., Стаин Н.А. Футбол. Учебно-методическое пособие. Екатеринбург, ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2006, 102 с.

7. Бардамов Г.Б. Тип личности как основа индивидуализации стиля деятельности в спорте // Вестник Бурятского университета. 2009, № 5, с. 146-152.

8. Бесков К.И. Моя жизнь в футболе. М.: Турбо-принт, 1994, 288 с.

9. Власова Л.П., Гольдфельд И.Л., Минакова Л.К. Межполушарная асимметрия и особенности психики детей дошкольного и младшего школьного возраста // Современные наукоёмкие технологии. 2006, № 3, с. 35-37

10. Глазкова Н.В. Техничко-тактическая подготовка юных спортсменов игровых видов спорта с учётом их психофизиологических особенностей: Дис. ... канд. пед. наук. Малаховка, 2005, 153 с.

11. Гогунув Е.Н., Мартьянов Б.И. Психология физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб, заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2000, 288 с.

12. Годик М.А., Мосягин С.М., Швыков С.М. Поурочная программа подготовки юных футболистов 6-9 лет. Н. Новгород: РА«Квартал», 2012, 256 с.
13. Горбунов А.А. Борис Аркадьев. М.: Физкультура и спорт, 1990, 175 с.
14. Данилина А.И. Мотивация в занятиях физической культурой и спортом // Научное сообщество студентов XXI столетия. ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ: сб. ст. по мат. XXV междунар. студ. науч.-практ. конф. № 10 (25)
15. Дружинина, В.Н. Психология: учеб. для гуманит. вузов. СПб.: Питер, 2005, 656 с.
16. Коскина Е.Н., Скляр Н.А. Формирование индивидуальных стилей соревновательной деятельности футболистов с учетом их когнитивных стилей // Теория и практика физической культуры. 2015, № 6, с. 48–50
17. Круифф Й. Мне нравится футбол. М.: Изд - во: «Футбол», 2003, 33 с.
18. Кудяшев Н.Х. Техническая подготовка юных футболистов на начальном этапе обучения: Дис. ... канд. пед. наук. Набережные Челны, 2011, 161 с.
19. Кузнецов А.А. Футбол. Настольная книга детского тренера. I этап (8-10 лет). М.: Олимпия, Человек, 2007, 112 с.
20. Кук М. 101 упражнение для юных футболистов: возраст 7-11 лет пер. с англ. Л. Захаровича. М.: ООО «Издательство Астрель», 2001, 128 с.
21. Лапшин О.Б. Теория и методика подготовки футболистов. Методическое пособие. М.: Смена, 2009, 218 с.
22. Лобановский В.Р. Бесконечный матч. М.: Физкультура и спорт, 1989, 191 с.
23. Лях В.И. Двигательные особенности школьников: основы теории и методики развития. М.: Терра-Спорт, 2000, 192 с.
24. Лях В.И. Тесты в физическом воспитании школьников: пособие для учителя. М.: АСТ, 1998, 264 с.
25. Мельникова В.М. Психология: Учебник для институтов физической культуры. М.: Физкультура и спорт 2009, 362 с.

26. Мерлин В.С. Индивидуальный стиль деятельности и его системообразующая функция

27. Методика обучения и тренировки футболистов. Методические указания к практическим занятиям по дисциплине «Физическая культура» / Сост. В. С. Попов; Шахтинский ин-т (филиал) ГОУ ВПО ЮРГТУ (НПИ). Новочеркасск: ГОУ ВПО ЮРГТУ, 2010, 24 с.

28. Полозов А.А. Мини-футбол. Новые технологии в подготовке команд, 2007, М.: 2007, 185 с.

29. Начальное обучение мини-футболу. Специализированные тренировочные программы: методические указания для специализации «Футбол» / сост.: Д. С. Николаев, В. А. Шальнов. Ульяновск: УлГТУ, 2008, 41 с.

30. Николаенко, В.В. Формирование спортивного мастерства юных футболистов // Наука и спорт: современные тенденции. № 1 (Том 6), 2015, с. 61-66

31. Общая и специальная физическая подготовка футболистов в учебно-тренировочном процессе / сост. В. А. Шальнов. Ульяновск: УлГТУ, 2009, 22 с.

32. Орлов А.В. Скоростно-силовая подготовленность спортсменов в мини-футболе и методика ее совершенствования в соревновательном периоде: Дис. ... канд. пед. наук. М., 2010, 157 с.

33. Петухов А.В. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения. М: Советский спорт, 2008, 270 с.

34. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Киев: Олимпийская литература, 1997, 584 с.

35. Понедельник В. Исповедь центрального нападающего. М.: 4-й филиал Воениздата, 1997, 141 с.

36. Попов А.Л. Спортивная психология: Учебное пособие для спортивных вузов. М., 2000, 182 с.

37. Портных Ю.И., Фетисова С.Л. Использование метода игрового проектирования в процессе обучения игровой соревновательной деятельности // Ученые записки университета имени П.Ф.Лесгафта. 2010, № 1 (59), с. 85-88

38. Портных Ю.И., Фетисова С.Л. Использование метода игрового проектирования в процессе обучения игровой соревновательной деятельности // Ученые записки университета имени П.Ф.Лесгафта. 2010, № 1 (59), с. 85-88

39. Райло В., Матсон Х. Свен-Ёран Эррикссон о футболе

40. Сергеева А.А. Особенности самореализации личности в спортивной деятельности // Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2011, № 1, (Стамбулова Н.Б. Психология спортивной карьеры: учебное пособие. СПб.: Изд-во «Центр карьеры», 2007, 374 с.

41. Сираковская Я.В., Ильичева О.В. Индивидуальный профиль функциональной асимметрии и формирование когнитивного стиля у юных спортсменов - ориентировщиков (9-12 лет) при использовании игрового метода // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. 2011, № 1, с. 47-51

42. Спэйси П. Детский футбольный тренер. М.: Физкультура и спорт, 2010, 20 с.

43. Сухобский А.В., Огородников С.С. Начальная техническая подготовка юных футболистов // Молодой ученый, 2014, № 6, с. 851-855

44. Усков В.А. Педагогическая технология программированной тактико-технической подготовки спортсменов в игровых видах спорта: дис. ... д-ра пед. наук. М., 2004, 400 с.

45. Футбол: типовая учебно-тренировочная программа спортивной подготовки для детско-юношеских спортивных школ, специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва / Российский футбольный союз. М.: Советский спорт, 2011, 160 с.

46. Футбол: Учебник для институтов физической культуры / под ред. Полишкиса М.С., Выжгина В.А. – М.: Физкультура, образование и наука, 1999, 254 с

47. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума СПб.: Питер, 2004, 384 с.

48. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2012, 480 с.

49. Цубан Ю.В. Моделирование игровых упражнений в системе подготовки футболистов на этапе спортивного совершенствования: Дис. ... канд. пед. наук. М., 2003, 112 с.

50. Чанади А. Футбол. Стратегия: Пер. с венг. М.: Физкультура и спорт, 1981, 2 с.